

T.C.
SUŐEHİRİ KAYMAKAMLIĞI
SUŐEHİRİ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
SUŐEHİRİ REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Arkadaşlık Becerileri
Geliştirme Psikoeğitim
Programı Hazırlanması ve
Uygulaması

Önder ÜNAL
Psikolojik Danıőman ve Rehber
Öğretmen

Merve SOYLU
Psikolojik Danıőman ve Rehber
Öğretmen

Irmak DİNÇ
Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Hizmetleri Bölüm Baőkanı

Sivas,2024

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1 PROBLEM.....	1
1.2 AMAÇ.....	2
BÖLÜM II	3
İLGİLİ LİTERATÜR	3
2.1. ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ.....	3
2.2. GELİŞİMSEL OLARAK ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ.....	5
BÖLÜM III	12
YÖNTEM	12
3.1.ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİ GELİŞTİRME PSİKOEĞİTİM PROGRAMI UYGULAMA TAKVİMİ.....	13
3.2.PSİKOEĞİTİM OTURUMLARI.....	14
BÖLÜM IV	71
BULGULAR	71
BÖLÜM V	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1. SONUÇ.....	75
5.2. ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA	78

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem

Sosyal bir varlık olan insanın içinde yaşadığı kuralları, değer yargılarını ve inançlarını öğrenmesinin, benimsemesinin ve nesilden nesile aktarmasının yolu şüphesiz iletişim ile mümkündür. Bireyler, diğer bireylerle birlikte yaşayabilmek, kendilerini karşdakine doğru bir şekilde anlatabilmek ve diğerleri tarafından da kabul görmek ihtiyacı hissederler. Dolayısıyla iletişimin bireylerinin gereksinimlerinin sonucunda ortaya çıktığını söylemek hiç de yanlış olmayacaktır (Demir, 2006). İnsanlar için iletişim kurmak en önemli ihtiyaçlardan biridir. Çoğu varlık gibi insanlarda karşılıklı ilişkiler kurarak toplu halde yaşarlar. Gelişim sürecinde bireyler çevrelerindeki insanlarla kişisel ilişkiler kurar ve geliştirirler. Bireylerin kurmuş oldukları ilişkilerin türleri ve önemi ise birbirinden farklı olabilir. Örneğin; aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, romantik ilişkiler, platonik ya da sanal ilişkiler gibi. Bireylerin yaşamındaki ilk ilişkilerini aileleri ve akrabaları ile kurdukları bilinmektedir. Ancak ailenin dışında gerçekleşen kişiler arası ilişkilerin en önemli biçimlerinden biri arkadaşlıktır.

20. yüzyılda psikologlar için arkadaşlık kavramı hayati önem taşımaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden birinin arkadaşlığın hem kadınların hem de erkeklerin psikolojik olarak iyi olmalarına katkıda bulunması olduğu düşünülmektedir (Öztürk, 2009).

Her birey, çevresindeki kişilerle etkileşim halinde yaşamaktadır. Bu ilişkiler bireyin ailesiyle başlamakta, daha sonra toplum içinde kendi için özel anlamı olan diğer kişilerle devam etmektedir. Bu süreçte bireyin aile, arkadaşlar gibi yakın ilişkide bulunduğu kişilerin önemi de artmaktadır (Büyükşahin Çevik, 2007). Çocukların arkadaşlarıyla kurduğu ilişkiler, çocukluktan yetişkinlik dönemine kadar, kişiler arasındaki etkileşime önemli katkıda bulunmaktadır (Hartup, 1992 akt. Uysaler, H).

Çocuğun gelişiminde arkadaşlık ilişkilerinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri, çocuklara yakınlık, sadakat gibi tecrübeler yaşamalarına fırsat verdiği için sosyal gelişimlerini desteklemektedir. Aynı zamanda çocuğa, toplumsallaşma, işbirliği kurma, kendine objektif olarak bakma imkânı vermektedir (Yörükoğlu, 1991).

Dostluk, saygı ve duygu desteği vermektedir. Ayrıca bilişsel ve duygusal gelişime de katkı sağlamaktadır. Bir arkadaşına sahip olmanın herkes için oldukça önemli bir konu olduğu söylenebilir. Çocukların arkadaşları, birlikte oynadıkları, gezdikleri, konuştukları, problemlerini paylaştıkları evin dışındaki kişilerden oluşmaktadır. Bir çocuk ailesi dışında en belirgin ilişkilerini arkadaşlarıyla gerçekleştirmektedir. Özellikle ilkököl yıllarında arkadaşı

olmayan ya da akranlarınca benimsenmeyen bir çocuğun, önemli başarılar elde etse bile çoğunlukla bir eksiklik ve tatminsizlik duygusu taşıdığı söylenebilir.

Arkadaşlık ilişkilerinin, çocuğun evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biri olduğu düşünülebilir. Arkadaş edinmek ve ilişkiyi sürdürmek belli bir olgunluk gerektirmektedir (Yörükoğlu, 1991). Bir çocuğun arkadaş edinmede güçlük yaşaması, onun ilerideki yaşamını etkileyebilmektedir. Arkadaşları tarafından kabul edilmeyen çocukların okulu terk etme oranının yaşlılarına oranla iki ile sekiz kat arası daha fazla olduğunu belirtilmektedir. Arkadaş edinmede zorluk çeken çocuklar, yetişkin olduklarında, sosyal etkileşimde ve uzun süreli ilişkiler oluşturmada problemler yaşamaktadırlar. (Hartup,1992 akt. Uysaler, H), bireyin yetişkinlik dönemindeki uyumunun çocuklukta en iyi öngörüsünün okulda aldığı notlardan daha çok diğer çocuklarla anlaşabilme yeterliği olduğunu belirtmektedir.

1.2.Amaç

Son zamanlarda teknolojinin etkisi ile sözel iletişimin azalması ve okul ortamlarında artış gösteren akran zorbalığı ile birlikte sosyal becerilerde azalma olduğu gözlenmektedir. Arkadaşlık ilişkilerinin sosyal ve duygusal gelişimdeki etkisi de düşünülünce öğrencilerin arkadaş edinme becerilerini geliştirmeye yönelik bir psikoeğitim programı hazırlamanın yararlı olacağı düşünülmüş ve sonucunda 8 oturumluk bir program hazırlanmıştır. Programın amacı ilkokul kademesindeki öğrencilerin arkadaşlık becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra arkadaşlık kavramına dair bir bakış açısı kazandırmak, hayır diyebilmeyi öğrenerek kendilerini istemedikleri durumlardan korumalarına yardım etmek, kendi sosyal becerilerine dair farkındalık sağlamak ve örnek olay/canlandırmalarla yeni bilgileri davranışa dönüştürmelerini sağlamaktır.

BÖLÜM II

İLGİLİ LİTERATÜR

2.1.Arkadaşlık İlişkileri

Arkadaşlık, toplumun diğer alanlarının da ilgilendiği, giderek de ilgilenme oranının arttığı bir konu olarak dikkati çekmektedir. Arkadaşlığın öneminin giderek artmasındaki önemli faktörlerden birinin, boşanmaların artmasıyla birlikte tek ebeveynli ailelerin sayısının artması ile annelerin çalışma hayatına katılmaları paralelinde hem annelerin hem de babaların çalışması ile çift gelire sahip ailelerin sayısının giderek artması gibi toplumun makrosisteminde meydana gelen sosyo-ekonomik değişikliklerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu değişikliklerin ise yetişkin süpervizyonunun azalmasına dolayısıyla ebeveyn-çocuk iletişiminin azalmasını etkilediği görülmektedir. Ayrıca bu durumun çocukların günlük bakım becerilerini daha erken dönemlerde kendi başlarına yerine getirmelerine yol açmış olabileceği de düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle bugünün gençleri aileleri ile daha az zaman geçirmekte ve önceki jenerasyonlardan farklı olarak daha fazla arkadaşlarıyla vakit geçirmektedirler. Dolayısıyla mekânsal olarak yaşanan uzaklık, yetişkinlerin çalışma sürelerinin uzunluğu, stres ve tutarsız ebeveyn tutumları yüzünden ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkisi ve işe yararlılıklarında bir azalma söz konusu iken arkadaşların çocuklar üzerindeki etkisinin daha önemli olmaya başladığı düşünülmektedir.

Arkadaşlık konusunda yapılan araştırmalar akranlarının, çocuklar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çünkü çocuklar arkadaşına gereksinim duymaktadırlar. Çocukların bir düzine arkadaşlarının olması, bir tane çok yakın arkadaşının olması veya sınıfın en popüler çocuğu olmaları gerekmemektedir. Çocukların yalnızca akranları ile iyi ilişkiler içinde olmaları gerekmektedir. Çünkü arkadaşlık ilişkisi olmadan çocukların birçok açıdan risk altında oldukları düşünülmektedir (Thompson vd., 2002:9, akt. Uysaler, H.). Özellikle çocukların başarılarında ve gelişimlerinde arkadaşlığın önemli bir katkısının olduğu belirtilmektedir. Ayrıca arkadaşlığın işlevlerinin gelişimsel bir devamlılığı olduğu da vurgulanmaktadır

Akran ilişkileri, çocukların sosyal kabul ve psikolojik uyumlarının gelişmesinde yardımcıdır (Baker, 2009:1). Ayrıca arkadaşlık başarılı bir sosyal uyumun önemli bir bileşenidir (Lee, 2008:3) ve uyum sürecinde arkadaşlığın önemli ve kritik bir role sahip olduğunu kuramsal bilgiler ortaya koymaktadır. Youniss (1980) duygu ve düşünceleri tartışmaya açık olmak, işbirliği ve kişiler arası duyarlılık ile karakterize edilen arkadaşlık

ilişkilerinin uyum yapabilme becerisini ve sağlıklı uyumu geliştirdiğine değinmektedir (Chow,2008:4 akt. Uysaler, H.).

Arkadaşlık hakkındaki önemli noktalardan biri çocuğun birçok arkadaşına sahip olabileceği ve arkadaşlarıyla yakınlık derecesinin farklı olabileceğidir. Bu yakınlık derecesi örneğin, en iyi arkadaş, yakın arkadaş, sıradan arkadaş şeklinde olabilir. Yakın arkadaşlıklarla, yakın olmayan arkadaşlıklar karşılaştırıldığı zaman yakın arkadaşlıkların ilişkilerinde arkadaşlık niteliğinin daha yüksek olduğunu gösteren çok sayıda araştırma bulgusu vardır.

Demir, Özdemir ve Weitekamp (2007) çalışmalarında en iyi arkadaşların, ilişkilerinin ve iletişimlerinin özel bir yere sahip olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Ancak bu durum çocukların diğer yakın ilişkilerinin ise önemsiz olduğu anlamına gelmemektedir. Yine Demir ve Özdemir (2010), Demir ve diğerleri(2007), Demir, Özen, Doğan, Bilyk ve Tyrell'in (2011) araştırmaları göstermektedir ki bütün nitelikli yakın arkadaşlıklar farklı açılardan çocukların iyi olmalarıyla ilişkilidir. Ayrıca yapılan bu çalışmalar mutluluk ile bir arkadaşına sahip olmanın ilişkili olduğunu göstermiştir(akt. Polat, E. 2009).

Jersild'e (1976:279) göre çocukluğun en büyük mutluluklarından biri güvenilir, yakın bir arkadaşına sahip olmaktır. Dolayısıyla çocukların yaşayabilecekleri en büyük üzüntülerinden biri de böyle yakın bir arkadaşlığın sona ermesidir diyebiliriz. 10 yılı aşkın bir süredir yapılan deneysel çalışmalar yakın arkadaşlık yaşantıları ile bireylerin mutlulukları arasında güçlü bir ilişki olduğunu ve yakın arkadaşlık ilişkilerinin bireyin mutlu olmasını yordayabileceğini ortaya koymuştur. (akt. Demir, Y. 2017).

Araştırmalar, bir arkadaşına sahip olmanın genel arkadaşlık niteliğiyle ilişkili olduğunu ve aynı zamanda arkadaşlık yaşantılarında yakın olma ve destek görmeye arkadaşlarından memnun olmanın bireyin bireysel mutluluğu ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bireysel mutlulukta arkadaşlığın merkezi bir role sahip olduğunu birebir ortaya koyan araştırma bulguları vardır (Demir vd., 2011:985). Bu araştırma bulgusunu destekleyen bir başka çalışmada yine Froding ve Peterson (2012:201) arkadaşlık ile mutluluk arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedirler. Froding ve Peterson'ın (2012:202) yaptıkları çalışmalarını Aristotle'nin çalışmaları ve düşünceleri biçimlendirmiştir(akt. Uysaler, H)

Aristotle teorisinde, insanların mutlu olmalarında arkadaşlığın önemli bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Teoriye göre insanların arkadaşına ve yakın arkadaşına gereksinimleri vardır. Bu teori, sosyal aktiviteleri paylaşmanın yaşamda tek başına olmaktan daha üstün ve

iyi olduğunu ileri sürmektedir. Baumeister ve Leary (1995:504 akt. Uysaler, H.), Cooper, Okamura ve Gurka (1992:573) çalışmalarında arkadaşlık ilişkisini başlatmanın ve sürdürmenin kişinin mutluluğuna katkıda bulunduğunu ve temel bir gereksinimi karşıladığını belirtmektedirler. Araştırmacılar, arkadaşlığın farklı özelliklerine yoğunlaşmışlardır. Özellikle arkadaşlık bir arkadaşla zaman geçirme gereksiniminin karşılanmasını desteklemektedir ki somut veya araçsal olup olmadığına bakılmaksızın arkadaşlık, bir kişinin iyi olmasını etkileyen bir potansiyele sahip olmasıyla yakın olmayı sağlamaktadır (Demir vd.,2011:985).

Demir ve diğerleri (2007) çalışmalarında, arkadaşlığın yoldaşlığı sağlaması ve eğlendirici yönünü vurgulamaktadırlar. Bu bakış açısına göre arkadaşlarıyla birlikte vakit geçiren ve bir araya gelerek hoşlandıkları aktiviteleri yapmaları çocukların bireysel mutluluklarına katkı sağlamaktadır. Arkadaşlığın mutluluğa nasıl bir katkısı olduğu hakkında çok az şey bilinmektedir. Özellikle bu sorunun cevabını vurgulamaya çalışan araştırmalardan bir tanesi Deci ve Ryan'ın (2000:244) çalışmasıdır. Çalışma arkadaşlığın, mutluluk ve arkadaşlık niteliği arasındaki ilişkiye aracılık ederek, temel psikolojik gereksinimleri tatmin ettiğini belirtmektedir (Polat, E. 2019)

Araştırmacılar sadece iki kişiden oluşan en iyi arkadaşların değil aynı zamanda üç kişiden oluşan üçlü yakın arkadaşına sahip olan bireylerinde bu modeli aynı şekilde desteklediğini kanıtlamışlardır. Araştırmacılar, mutluluk ile arkadaşlık arasındaki ilişkiyi açıklamada diğer bir faktör olarak kişiliğin önemine de vurgulamaktadırlar. İşbirliği, yardımlaşma ve çatışmaları çözme gibi sosyal becerilere sahip olan çocuklar arkadaşlık ilişkilerinde daha başarılıdır. Arkadaşlık, olaylara diğerlerinin bakış açısından bakabilme becerisi olan empati yapma becerisinin çocuklarda daha hızlı gelişmesini ve kolaylaşmasını sağlamaktadır. Arkadaşlığın olması ya da olmaması veya arkadaşlığın türü yaşam boyunca çocukların sosyal uyumlarını etkilediği için önem arz etmektedir (Webster- Stratton, tarihsiz:2). Ayrıca arkadaşlık, çocuklara akran ilişkileri veya aile içerisinde yaşanan problemleri çözmede ya da olumsuz yaşantıların üstesinden gelme fırsatı da vermesi açısından da önemlidir (Agnor, 2009:10. akt. Uysaler, H.).

2.2.Gelişimsel Olarak Arkadaşlık İlişkileri

Sullivan (1953), Damon (1977) ve Selman (1980) gibi birçok teorist yakın ve ikili ilişkilerin kurulmasının önemini vurgularlar (Cohen,2008:1). Karşılıklı kurulan ikili ilişkilerden biri de arkadaşlıktır. Arkadaşlığın gelişim sürecinde bireyler için önemli bir kaynak olduğu düşünülmektedir. Çocukların arkadaşlıklarının niteliğini ve gelişimini

etkileyen birkaç faktör vardır ve yaş da önemli olan bu faktörlerden biridir (Bayhan ve Işıtan, 2010:35;

Mitchell,2005:68). Farklı yaşlardaki çocuklar, arkadaşlık ilişkilerinde farklı beklentilere ve farklı tutumlara sahiptir. Okul öncesi ve anasınıfı çocuklarının arkadaş seçimlerinde bilişsel gelişim temel alınmaktadır. Arkadaş seçimlerinde bilişsel gelişim dönemi nedeniyle somut olaylar ve özellikler ölçüt olarak alınmaktadır. Aynı sınıfta olma, aynı yerde oturma, aynı servisle gidip gelme, aynı faaliyetlerden hoşlanma gibi... Küçük çocuklar oyun aracılığı ile akranları ile arkadaşlık kurarken, ilkökul çocuklarının arkadaşlıkları ise anlaşmaya (akdi ilişkiye) dayanmaktadır. Arkadaşlar birbirlerini zor durumlardan kurtarırlar ve karşılıklı olarak birbirlerini koruyup kollarlar. Bu durum doğal olarak arkadaşlığın gelişmesine hizmet etmektedir (Mitchell,2005:68. Akt. Kutlu, M. 2017). Bu dönemde çocuklar arasında yaşanan sorunlar ve anlaşmazlıklar kısa süre içerisinde çözülür. Ortaokulun sonunda arkadaşlarının sayısı azalırken ilişkileri yoğunluk kazanır ve yakın arkadaşlığa dönüşür. Dolayısıyla yaşa göre arkadaşlık ilişkileri ve bu ilişkinin niteliği de değişmektedir. Gelişimsel olarak arkadaşlık ilişkilerine baktığımız zaman çocuğun ilk sosyal deneyimleri doğumla birlikte başlamaktadır (Geçtan,1993:280; Seven,2008:47; Yavuzer 1996:149). Çünkü doğduğumuz andan itibaren duygusal ve fiziksel destek almak için etrafımızla ilgilenmeye başlarız. Doğumla birlikte bebeğin, sosyal etkileşime sahip olarak dünyaya geldiği düşünülmektedir. Örneğin, doğumdan sonra bebekler psikolojik ve fizyolojik gereksinimlerini karşılamak için ağlayarak otomatik olarak iletişimi başlatmaktadırlar. Bebeklerin ağlayarak iletişim kurmalarına ek olarak doğumdan sonra kendiliğinden anne ile çocuk arasında sosyal davranışların başladığı belirtilmektedir (Wiltz,2005:4-5). Anne ile çocuk arasında kurulan bu ilk ilişki oldukça önemlidir (Chow,2008:11 akt. Uysaler, H.).

Doğumdan sonra ilk 6 ay içerisinde çocukların koordinasyon ve dikkat kontrollerinin artmasıyla ilişkili olarak anne-çocuk arasındaki ilişkide karşılıklı olarak değişiklikler oluşmaya başlar (Wiltz,2005:5). Anne ile kurulan bu ilk sosyal duygusal ilişki bağlanma olarak adlandırılmaktadır (Seven,2008:47). Bowlby'in (1973) geleneksel bağlanma teorisine göre bakıcı-çocuk ya da anne-çocuk ilişkisi; yakın arkadaşlık, kişilik, sosyoduygusal özellikler ve bireyin yaşamında daha sonraki dönemde kuracağı ilişkilerinin gelişmesine zemin hazırlamaktadır (Chow,2008:11; Thompson vd., 2002:19.Akt. Kutlu, M. 2017). Örneğin, yaşamın ilk yıllarında güvenli bağlanma şekline sahip olan bireylerin, yetişkinlik döneminde de daha kolay ilişki kurdukları ve kurmuş oldukları bu ilişkilerin uzun soluklu ve güçlü olduğu belirtilmektedir (Lee,2008:1; Wiltz,2005:6 akt. Uysaler, H.). Örneğin güvenli

bağlanma içinde yetişen çocuk, başkalarının dostluğundan keyif alır. Kendi sırasının gelmesini beklemeyi ve paylaşmayı öğrenir. Kendisini başkalarının yerine koyabilir. Saldırgan yanlarını denetleyebilir. İşbirliği yapabilir. Onu aklınızdan çıkarmadığınıza inanır ve güvenir (Thompson vd., 2002:31). Örnek olarak belirtebileceğimiz diğer bir bağlanma şekli ise itilafli bağlanmadır. Kahen, Katz ve Gottman'e (1994) göre eğer anne-çocuk ilişkisi itilafli ise bu durum çocuğun en iyi arkadaşıyla iletişiminin daha itilafli olmasına neden olabilir. Black'a (2002) göre çocukların ergenlik döneminde anneleri tarafından daha az desteklenmeleri ile ergenlerin yaşadıkları sorunlar karşısında en iyi arkadaşları tarafından daha az desteklenmeleri de birbiriyle ilişkilidir (akt, Polat, E. 2009).

Özetle anne-çocuk ilişkisinin niteliği değiştiği takdirde bu durum ergenlik döneminde akran ilişkilerinin niteliğinin de değişmesini sağlayacaktır (Baril vd., 2009:162). Bebeklerin toplumsal yaşamları başlangıçta anne, baba ve kardeşleriyle sınırlıdır. Başkaları ile ilişki kurmaya yaklaşık 5 aylıkken başlayan bebeğin ilk toplumsal davranışı, başka insanları gördüğünde gülümsemesidir (İnanç vd., 2004:188).

Bebek kendi yaşitlarını 6 aylıkken fark etmeye başlar ve bu çağdan sonra diğer bebeklerle ilgilenmesi gittikçe daha canlı bir hal alır (Jersild, 1976:273). Bebek 9 aylıkken kendi oyuncakları aracılığıyla oynamaya başlar. Oyuncakla oynamak, çocuk için daha sonraki arkadaş ilişkilerinde işine yarayacak olan duygusal güven ve uyumun sağlanabilmesi açısından önemlidir (İnanç vd., 2004:188; Thompson vd., 2002:45). Arkadaşlık gösterebilmesi için bir bebeğin geliştirmesini gerektiren bir beceri de diğer bir bebeğe doğru ilerleyebilmesi için emekleyebilmesidir (İnanç vd., 2004:188; Thompson vd., 2002:38 Akt. Öztürk, N. 2016).

Bebek, 18 aylık olduğunda ise büyük bir hevesle toplum içinde ve aile içinde yerini alır. Ancak bu dönemde bebek toplum içindeki sosyal incelikten hala yoksundur. Kendi yaşlarındaki çocuklarla olmaktan çok zevk alırlar. Paylaşmaya ve işbirliği yapmaya hâlâ hazır değildirler. Genel olarak hayatlarında rutini severler. Akranlarının arasında bir yer kapabilmek için itip kakmalar da başlamıştır. Bu dönemde çocuğun saldırgan ya da utangaç olduğunun ilk belirtileri görülebilir. Bu dönemde arkadaş ilişkileri kurmak sosyal ve bilişsel gelişim açısından ne kadar önemliyse de unutulmamalıdır ki bu dönemde çocuklar hâlâ benmerkezcilerdir. Dünyanın kendi etraflarında döndüğüne inanırlar (Tekpınar, 2010:10). Bu yaşta gerçek arkadaşlıktan söz edilemez ama işbirlikçi oyunlarla bu dönemde akran ilişkilerinin temeli atılmaktadır.

İki yaş döneminde çocuklar diğer çocuklarla ilişkilerinde gayet duyarlıdırlar (Jersild, 1976:274). Çocuklar topluluk oyunları oynamaya hazır olmadıklarından bu yönde bir istekte duymamaktadırlar (İnanç vd.,2004:191). Bu dönemdeki arkadaş ilişkilerinin bir özelliği paralel oyundur. İki çocuk bir arada ayrı oyuncaklarla birbiriyle hiç iletişim kurmadan oyun oynayabilirler. Buna paralel oyun denilmektedir. Bu sırada her iki çocuk da birbirlerini gözlemlerler ve aynı alanı huzur içinde paylaşabilmenin işbirliğini yaşarlar. Diğer çocuklarla paralel oyunlar oynayabileceği ortamların oluşturulması, çocuğun sosyal beceri kazanması açısından da önemlidir (Cüceloğlu,1993:357;Tekpınar,2010:10).

Özetle ilk iki yılda anne babaya güven duygusunun geliştirilmesi önemlidir. Anne babaya karşı güven geliştiremeyen çocuklar, ilkokul çağında arkadaşlık kurmakta, beraber oyun oynamakta zorluk çekebilirler ve derslerle ilgilenme konusunda da diğer çocuklara göre daha az ilgi duyabilirler (Cüceloğlu, 1993:356).

İki yaşından önce başlayan bu arkadaş seçme olgusu, üç-dört yaşlarında kuvvetli bağlılıklar haline gelmeye başlar. Bu bağlılıkların genellikle süresi kısadır ve sıkça değişir. Bu süre birkaç gün ile birkaç hafta arasında değişebilmektedir. Bu bağlıklar arasında her iki çocuk da başka arkadaşlar edinebilir (Jersild, 1976:279; Akt. Kutlu, M. 2017)

Tekpınar,2010:12). Genellikle çocuklar bu yaşlarda kendi ilgi alanlarına, sözel becerilerine ve fiziksel yapılarına uygun arkadaşları seçmeye başlarlar(Tekpınar,2010:12).

Çocuk üç yaşına geldiğinde yeni dostlar edinmek isteğiyle oyuncaklarını arkadaşları ile paylaşır. İlişkiler edilgin değildir. Kısa süreli olarak kendilerine bir iki arkadaş seçebilen bu çocuklar topluluk oyunlarına ve etkinliklerine katılırlar. Üç yaşında başlayan arkadaşlık ilişkileri dört yaşında daha zenginleşmektedir (Ersanlı, 2005:174; İnanç vd.,2004:191; Yavuzer,1996:150).

Üç-dört yaşlarında çocuklar grup oyunlarında yavaş yavaş yer almaya başlamışlardır. Ayrıca bu dönemde, toplum kurallarına uymada yetişkinlerini model olarak alırlar. Hatalı davranışları karşısında kendiliğinden özür dilerler (Ersanlı 2005:175). Bu dönemde çocuklar pek gönüllü olmasa da oyuncaklarını paylaşırlar. Dört yaşındaki çocuklar hâlâ bağımsız ve paralel oyunlara devam etmektedirler ancak tamamlayıcı yapı denilen bir oyun tarzına bu dönemde geçilmektedir. Bu oyun tarzında bir dereceye kadar işbirliği vardır fakat yine de çocuklar birbirinden bağımsız roller üstlenirler (Tekpınar,2010:12). Çocuklar, oynadıkları oyunlarla zihinsel gelişimlerine katkı sağladıkları gibi sosyal yönden de gelişmektedirler.

Örneğin, paylaşma, kendi sırasına razı olma ve kendi haklarını koruma gibi sosyal beceriler, başkaları ile birlikte oyun etkinlikleri sırasında öğrenilmektedir (Kılıç, 2013:201).

Beş yaş ise altın çağ olarak nitelendirilmektedir. Önceki dönemlere göre kavga ve tartışma yok denecek kadar azdır. Bu dönemde çocuklar grup oyunlarını tercih eder, oyunu kurallarına göre oynamaya özen gösterirler (Binbaşıoğlu, 1990:172;Ersanlı, 2005:175). Oyun arkadaşlarının nasıl davrandığına bakarlar ve oyun sırasında sürekli etkileşim içindedirler (Tekpınar,2010:12). Bu yaşın en önemli özelliklerinden biri çocukların yalnız başına oynamaktansa, sevmedikleri, hoşlanmadıkları bir çocukla bile oynamayı kabul etmeleridir. Bir bakıma arkadaş olsun da nasıl olursa olsun düşüncesi hâkimdir. Altı yaşındaki çocuk işbirliği, dostluk, sempati, rekabet, kavga, ağız dalaşı gibi bir dizi toplumsal davranışları bu dönemde sergilemeye başlarlar (Jersild, 1976:274 Akt. Kutlu, M. 2017).

Wahler ve Dumas'a (1986) göre ilk çocukluk döneminde bazı çocuklarda saldırgan ve anti sosyal davranışlar görülebilir. Özgeci ve paylaşma gibi prososyal davranışlar, bu dönemde gelişmeye başlasa da, akran ilişkileri tam olarak gelişmemiştir. Erwin'e (1993) göre sosyalleşmede önemli olan bir bileşen de empatidir. İlk çocukluk döneminde çocuklarda gelişmeye başlayan empati çocuklar olgunlaşınca kadar devam etmektedir. Bu dönemde empati için verilebilecek en güzel örnek, bir çocuk incindiği zaman diğer bir çocuğun ağlayarak bunu anlatmaya çalışması olabilir (Wiltz,2005:5.akt Demir, Y.2017).

Altı yaşın sonlarına doğru çocuklarda düşünerek hareket etme davranışları görülmeye başlanmıştır ve oynanan oyunlar bittiği zaman arkadaşlık da biter (Binbaşıoğlu, 1990:172; Ersanlı, 2005:175). Bu yaş çocuk için ikinci başkaldırma yaşıdır. Altı yaşındaki çocuk daima birinci ve en iyi olmak ister. Arkadaş ister ama bu dönemde arkadaşlık ilişkileri iyi değildir. Çocuğun içinde bulunduğu gruplar biçimsel gruplardır (Ersanlı,2005:179). Çocuklar oluşturdukları bu gruplarda genellikle birbirlerinin ya da erişkinlerin davranışlarını taklit ederler (Aydın, 2005:152).

Çocuk yedi yaşında konuşmaktan ve tartışmaktan hoşlanır. Çevresindekilerin kendisiyle ilgili düşüncelerine önem veren sosyal bir çocuktur. İlgi sokağa kaymıştır. Evde oynamaktan bu dönemde hoşlanmadığı için daha geniş gruplara katılır. Bu gruplar ise oyun gruplarıdır, sıkı dostluk ilişkileri taşımaz. Amaç eğlenmek ve birlikte olmaktır (Ersanlı,2005:179).

Buhrmester ve Furman'a (1987:1102) göre çocukluk döneminde arkadaşlık ilişkisinde birbirine eşlik etmek yoğundur. Yedi yaş çocuğu artık ilkokula başlamıştır. LaGrea, Bearman

ve Moove'e (2004) göre ilkokul yıllarında çocukların büyük bir bölümü aynı yaş ya da yakın yaş grubundaki arkadaşları ile zamanlarını ikili ilişkiler şeklinde geçirmektedir (Baker,2009:4). Harput ve Stevens'a (1997) göre çocukluk dönemi boyunca arkadaşlarla geçirilen zamanın süresi ve arkadaş sayısı değişmektedir. Hallinan (1980) okul öncesi dönemdeki çocuklar ile okul çağı çocukları karşılaştırdığı çalışmasında, okul çağı çocuklarının 3 ile 5 tane en iyi arkadaşına sahip oldukları, okul öncesi çocuklarının ise .9 ile 1.7 arasında arkadaşına sahip oldukları görülmüştür(Mitchell,2005:67-68 Akt. Kutlu, M. 2017).

Sekiz yaşındaki çocuk yedi yaşındaki çocuğa göre daha sosyaldir. Kurulan gruplar yedi yaş ilkelere göre kurulup sürdürülmektedir. Eğer kardeşi varsa çocuk kardeşiyle iyi geçinir ve aile sorunlarına da duyarlıdır (Ersanlı, 2005:180).

Dokuz yaşında, arkadaşlar artık ailenin yerini almaya başlamıştır. Arkadaşlık ilişkileri genellikle alıp verme üzerine kurulmuşken giderek birbirine destek olmaya dönüşür ve çocuğun çevresindekilere güven düzeyi yükselmeye başlar. Bu dönem çocukları organize olmuş oyunlardan hoşlanırlar (Ersanlı,2005:180). Arkadaş beğenisinin önem kazanmaya başladığı bu yaşlarda çocuklar aynı cinsten arkadaşlıklara daha fazla önem vermekte, karşı cinsten olan akranlarla aralarında bir gerginlik ve rekabetin başladığı görülmektedir. Sık sık kızların ve erkeklerin kendi grupları içinde karşı cinsten olan arkadaşlarına kavga ilan ettikleri, birbirlerine incitici sözler kullandıkları görülür. Kızlar, erkekleri kaba ve terbiyesiz olarak görürken erkekler, kızları beceriksiz ve çıtkırıldım bulmaktadırlar (Kılıççı, 2004:32).

Onuncu yaşla birlikte çocuğun sosyal ilişkilerinde öğretmeni, arkadaşlıkları ve annesiyle kurduğu yakın ilişkiler ön plana çıkar. Bu ilişkiler sayesinde çocuk artık benmerkezci değildir (Yavuzer,1996:121). Bu dönemde çeteleşme eğilimleri ortaya çıkmaya başlar. Çocuğun sosyalleşmesinde oyun ve çocuk çeteleri oldukça önemlidir. Çocuklar bu yaşta uzun süreli ve samimi arkadaşlıklar kurarlar (Ersanlı, 2005:180).

Özetle yedi ile on yaşları arasındaki çocuklar kendi cinsiyet ve yaş grupları için doğru sayılan davranış kurallarını gözetirler (Cüceloğlu, 1993:358). Söz konusu erkek çocuklar ise popüler olmalarını sağlayan özellikleri belirlemeye çalışırlar ve birbirlerini onaylarlar. Eğer kız çocukları ise kendilerini havalı kılan özellikleri önemli sayarlar(Thompson vd., 2002:59-60 akt Uysaler, H.2019). On bir yaşına gelindiğinde çocuk uyumlu ve sakindir. Daha önceki yaşlarda güven üzerine kurulan arkadaşlık ilişkileri bu yaşlardan itibaren kalıcı bir nitelik kazanmaya başlar. Aslında yavaş yavaş yeni bir dönemin başladığı söylenebilir. Çünkü evin dışındaki etkinliklere katılma isteği artmış, okumaya ilgi ise azalmıştır (Ersanlı,2005:180).

Arkadaşlığın her yaş döneminde anlamı değişmemekte ayrıca ilişkinin niteliğinde de değişiklikler olmaktadır. Jones ve Dembo (1989) çalışmalarında çocuklarda yaşı ilerlemesi ile birlikte yakın olmanın ya da samimiyetin arttığı bulgusuna ulaşmışlardır. Çocukların 9 ile 10 yaşlarındaki arkadaşlıkları ile 11 ile 12 yaşlarındaki arkadaşlıkları karşılaştırıldığında, çocuklar 11 ile 12 yaşlarında daha samimi ilişkiler kurduklarını belirtmişlerdir (Uysaler, H.2019)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Sivas ili Suşehri ilçesinde yer alan Kemalpaşa İlkokulunda eğitim gören 4. Sınıf öğrencilerinden sınıf öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri tarafından belirlenen 8 çocuk ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin seçiminde cinsiyet, yaş, arkadaşlık becerilerine yatkınlık faktörlerine dikkat edilmiştir. Hazırlanan psikoeğitim etkinliklerin düzeyi, öğrencilerin etkinliklere katılım potansiyeli(okuma-yazma becerisi gerektiren etkinlikler bulunması) faktörleri değerlendirilip 4. Sınıf öğrencilerin katılımı uygun görülmüştür. Cinsiyet dağılımının dengeli olması için 4 erkek öğrenci, 4 kız öğrenci olmak üzere 8 öğrenci belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri ve okul rehber öğretmenin gözlemleri neticesinde seçilen öğrencilerin arkadaşlık becerileri yönünden geliştirilmeye ihtiyaç duyan ve bu konuda istekli olan öğrenciler ile arkadaşlık becerileri kuvvetli ve çalışmaya katkı sağlayabilecek öğrenciler arasından homojen olarak seçilmesi sağlanmıştır.

Psikoeğitim oturumları 8 oturum uygulanacak şekilde planlanmıştır. Psikoeğitim çalışmalarının etkililiğini artırmak üzere bireysel ve çevresel koşulların uygun olmasına özen gösterilmiştir. Bu amaçla öğrencilerin oturumlar arası geçişlerde uyum sorunları yaşamamaları için psikoeğitim oturumlarının uygulama aşamasında, oturumların arka arkaya günlerde uygulanmamasına dikkat edilmiştir. Oturumlar arasında en az 1 gün ara verilmiştir. Psikoeğitim çalışmaları öğrencilerin okul çıkış saatlerine planlanmış olup kendi okullarında bulunan, kolay ulaşım sağlayabilecekleri bir sınıfta gerçekleştirilmiştir. Oturumlar esnasında belirlenen psikoeğitim grubu sabit kalmış olup ilerleyen oturumlarda kişi değişikliği yapılmamış, gruba yeni katılan ya da gruptan ayrılan öğrenci olmamıştır. Aynı zamanda oturumların sağlıklı değerlendirilebilmesi için dış faktörlerin de olabildiğince sabit kalmasına özen gösterilmiştir. Psikoeğitim çalışmalarının gerçekleştirildiği ortamda ve oturum saatinde değişiklik yapılmamıştır.

Psikoeğitim çalışmasının sonuçlarının değerlendirilmesi aşamasında ön test-son test uygulamaları yapılmıştır. Bu amaçla oturumların başında ve sonunda “Arkadaşlık Becerileri Anketi” uygulanmıştır. Arkadaşlık Becerileri Anketinde toplam 20 madde bulunmaktadır. Her madde için “Evet”, “Hayır” ve “Bazen” seçenekleri yer almaktadır. Ankete verilen cevaplarda “Evet” cevabının yoğun olması kişinin kendisini arkadaşlık becerileri yönünden olumlu değerlendirdiğini ifade eder. Bu anlamda çalışmanın bulgular kısmında cevapların dağılımları grafikler üzerinde gösterilmiştir. Bu grafiklerden yola çıkarak öğrencilerin ankete vermiş oldukları cevaplar öncelikle bireysel olarak karşılaştırılmıştır ve bireysel değerlendirme yapılmıştır. Bireysel değerlendirmenin ardından grup üzerinden anket sonuçları değerlendirilmiştir. Aynı zamanda anket maddeleri üzerinde yapılan değerlendirmede olumlu veya olumsuz yönde değişen maddeler ve sabit kalan maddeler belirlenmiştir. Cinsiyete dayalı değerlendirmelerde ön test ve son test sonuçlarının yüzdelerle değerleri bulgular kısmında yer alan grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafiklerden elde edilen sonuçlar üzerinden arkadaşlık becerilerinin gelişim durumları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar sonucunda psikoeğitim çalışmalarının etkililiği değerlendirilmiştir.

3.1.Arkadaşlık İlişkileri Geliştirme Psikoeğitim Programı Uygulama Takvimi

Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezi rehberlik hizmetleri tarafından psikoeğitim programı geliştirmeye yönelik bir çalışma planlanmıştır. Psikoeğitimin konusu arkadaşlık ilişkilerini geliştirme olarak belirlenmiştir. Bu alışmada Sivas ili Suşehri ilçesinde yer alan Kemalpaşa İlkokuluna devam eden 4.sınıf öğrencileri arasından 8 ğrenci, sınıf öğretmenleri ve okul rehber ğretmeni aracılığıyla belirlenmiştir. Oturumlar Salı ve Perşembe günleri 15:00-15:45 saatleri arasında Kemalpaşa İlkokulunda uygun görülen bir sınıfta gerçekleştirilecektir.

Eğitimler Suşehri Rehberlik ve Araştırma Merkezi rehber ğretmenleri Merve SOYLU, nder NAL ve Irmak DİN tarafından verilecektir.

Oturum Başlıkları

- 1.Oturum (19 Aralık 2023): Tanışma** (Merve SOYLU, nder NAL, Irmak DİN)
- 2.Oturum (21 Aralık 2023): Arkadaşlığı Başlatma Becerileri** (nder NAL, Merve SOYLU)
- 3.Oturum (26 Aralık 2023): Arkadaşlığı Devam Ettirme Becerileri** (nder NAL, Irmak DİN)
- 4.Oturum (28 Aralık 2023): Kendi Kullandığı Arkadaşlık Becerilerini Keşfetme** (Merve SOYLU, nder NAL)
- 5.Oturum (2 Ocak 2024): Çatışma zme Becerileri** (Merve SOYLU, Irmak DİN)
- 6.Oturum (4 Ocak 2024): Arkadaşlık İlişkilerinde atışma zme** (Irmak DİN, Merve SOYLU)
- 7.Oturum (9 Ocak 2024): Etkili Reddetme Becerileri** (Irmak DİN, nder NAL)
- 8.Oturum (11 Ocak 2024): Sonlandırma** (Merve SOYLU, nder NAL, Irmak DİN)

3.2.Psikoeğitim Oturumları

1.OTURUM

Kazanım/Hedef: Psikoeğitim sürecini kavrar. Grup kurallarını oluşturur. Grup üyeleri kendilerini tanıtır. Diğer üyelerin özelliklerini söyler.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

Materyal: İsimlikler, karton kutu, metal çerçeve, mandal, Ek-1, Form-1

Süreç:

1. Sınıfta bulunan sıralar “U” şeklinde dizilir. Böylece tüm öğrenciler birbirini görebilecek ve etkileşim artacaktır. Oturma düzeninde aynı sınıftaki öğrencilerin yan yana oturmamasına ve kız/erkek karışık oturmalarına dikkat edilecektir. Öğrenciler sıralara oturduktan sonra herkese isimlikleri dağıtılır ve grup liderleri kendilerini tanıtarak psikoeğitimin içeriğinden bahseder. İlk oturumda uygulanacak olan ön test formu (Form-1) dağıtılır.
2. Ön testler toplandıktan sonra grup kurallarının yazılı olduğu kutu öğrencilere gösterilir. Kurallar kâğıtlara yazılmış ve katlanarak kutunun içine konulmuştur. Öğrencilerden kutunun içindeki ağıtlardan birini seçmeleri ve yüksek sesle okumaları istenir. Sonra okudukları kuralları metal çerçeveye mandalla asmaları söylenir. Tüm öğrenciler kuralları astıktan sonra eklemek ya da değiştirmek istedikleri bir kuralın olup olmadığı sorulur.
3. Tanışma oyununa geçilir. şu açıklama yapılır:
“şimdi birbirimizi tanımak için bir tahmin oyunu oynayacağız. Herkes sırayla tahtaya çıkacak ve ismini söyleyecek. Tahtadaki kişinin kendisiyle ilgili üç cümle söylemesi gerekiyor. Bu cümlelerden ikisi yanlış biri doğru olmalı. Sonra tüm grup üyeleri hangi cümlelerin yanlış hangi cümlelerin doğru olduğunu düşündüğünü nedenleriyle birlikte söyleyecek. Sizlere fikir vermesi için ilk olarak diğer grup liderimizle tanışma oyununa başlıyoruz.”
4. Tüm grup üyeleriyle tanışıldıktan sonra ilk oturumda yapılanlar özetlenir ve oturum sonlandırılır.

GRUP KURALLARI

- Söz hakkı alarak konuşurum.
- Her oturuma katılacağız.
- Her oturuma zamanında geleceğiz.
- Etkinliklere aktif olarak katılacağız.
- Arkadaşım konuşurken sözünü kesmeyeceğim ve onu dikkatlice dinleyeceğiz.
- Arkadaşlarımıza kötü söz söylemeyeceğiz, alay etmeyeceğiz.
- Arkadaşlarımıza zarar vermeyeceğiz.
- Arkadaşlarımızın anlattığı özel durumları grup dışından kimseyle paylaşmayacağız.
- Ev etkinliklerimizi zamanında yapıp getireceğiz.

FORM-1**ARKADAŞLIK BECERİLERİ ANKETİ****Öğrencinin Adı soyadı:****Lütfen size en uygun olan ifadeyi “x” ile işaretleyiniz.****EVET****HAYIR****BAZEN**

		EVET	HAYIR	BAZEN
1	Arkadaşlarımı kendim seçebilirim.			
2	İnsanlarla konuşmayı severim.			
3	Çok arkadaşım olsun isterim.			
4	Oyunlara kendi isteğimle katılırım.			
5	Girdiğim ortama hızlıca uyum sağlayabilirim.			
6	Arkadaşlarımla vakit geçirmekten hoşlanırım.			
7	Arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.			
8	Arkadaşlarımdan beni sevdiğini hissedirim.			
9	Arkadaşlarıma kibar ve nazik davranırım.			
10	Arkadaşlarımla iyi anlaşmışımı düşünüyorum.			
11	Arkadaşlarımla aramda problem varsa düzeltmek için elimden geleni yaparım.			
12	Arkadaşlarıma duygu ve düşüncelerimi kolayca ifade edebilirim.			
13	Arkadaşlarım bana güvenir.			
14	Bir arkadaşımın sorunu olduğunda kolayca anlayabilirim.			
15	Doğum günü, bayramlar, hastalıklar vb. özel günlerde arkadaşlarımı arar ya da ziyaret ederim.			
16	Arkadaşlarımla okul dışında da vakit geçiririm.			
17	Bazı faaliyetleri birlikte yapmakta hoşlandığım arkadaşlarım var.			
18	Arkadaşlık ilişkilerimde hoşgörülü ve sabırlı bir insanım.			
19	Arkadaşlarımdan hepsi ile çok özel bilgilerimi paylaşmam.			
20	Kişiliğimi olumsuz etkileyenlerle arkadaşlık yapmam.			

2. OTURUM

Kazanım/Hedef: Arkadaşlığı başlatma becerilerini tanımlar.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

Materyal: Form-2

Süreç:

Isınma Etkinliği:

Isınma Oyunu: Sayı Saymaca: Grup üyeleri birbirlerine herhangi bir işaret vermeden el kol hareketi yapmadan grubun üye sayısına kadar sayı saymaları gerekir. İki kişi aynı anda aynı sayıyı söylerse baştan başlanır.

Etkinlik 1 | Arkadaşım Kim

Amaç: Bu etkinliğin amacı, çocukların eğlenceli bir yöntemle birbirlerini tanıma ve grup içinde iletişim kurma becerilerini güçlendirmektir.

Açıklama: Bugün ikinci çalışmamızı yapıyoruz, birbirimizin isimlerini yavaş yavaş öğrenmeye başladık. Şimdi birbirimizi daha da iyi tanımak için birlikte bir çalışma yapacağız. Bu çalışmada iki kişilik gruplar olacağız, o yüzden önce kendimize bir arkadaş bulalım. Şimdi herkes az tanıdığı bir arkadaşını bulmaya çalışsın. Herkes bir arkadaşını seçip ikili oldu mu? O zaman her grup kendine bir yer bulsun. Şimdi, karşılıklı birbirimize sorular soracağız ve karşımızdaki arkadaşımızı tanıyacağız. Sonra tekrar büyük grup olacağız ve arkadaşımızı diğer herkese tanıtacağız. O yüzden arkadaşımızın söylediklerini çok iyi dinlememiz gerekiyor ki yanlış tanıtmayalım, değil mi? Herkesin karşısındaki arkadaşını tanıması için üç dakikası olacak, ben size tamam dediğimde ilk başlayan bitirecek ve diğeri başlayacak. Arkadaşınızı tanımak için aklınıza gelen soruları sorabilirsiniz. Mesela şöyle sorular da sorabilirsiniz: “Çok iyi yaptığın bir ya da iki şeyi söyler misin?” “Çok iyi koşarım, çok iyi futbol oynarım, çok iyi resim yaparım, çok iyi şarkı söylerim, çok iyi halay çekerim, insanları çok iyi dinlerim” gibi ve daha bir sürü cevap verilebilir. Bir diğer sorabileceğiniz soru da şu olabilir:” Yapmayı en çok sevdiğin iki şey ne nedir?” Cevap olarak kitap okumak, arkadaşlarımla oynamak, gezmek, dondurma yemek, müzik dinlemek gibi ve başka bir sürü, kendi yapmayı sevdiğimiz şeyleri söyleyebiliriz. Bir de arkadaşımıza kendisinde en beğendiği yönü sorabiliriz ve arkadaşımız da “gözlerim, saçlarım” ya da “aklım, çalışkanlığım” gibi bir sürü başka cevap verebilir. Sorunuz var mı? O zaman başlayabiliriz. (Tüm ikili gruplar bitirdikten sonra) Herkes bitirdi mi? Şimdi de sorduğumuz sorular ve aldığımız cevaplarla birlikte arkadaşımızı gruba tanıtıyoruz. Örneğin; “Benim arkadaşımın adı Ayşe. Ayşe çok iyi bisiklet sürüyor ve şarkı söylüyor. Kitap okumayı ve sokakta oynamayı çok seviyor ve kendisinde en beğendiği özelliği çok çalışkan olması.” Biz de her tanıtımdan sonra arkadaşımızın ismini tekrar edip ona kocaman bir alkış yapacağız, anlaştık mı? Şimdi başlayalım, hangi grup başlamak ister? (Tüm tanıtımlar bittikten sonra) Hepinize çok teşekkür ederim. Bir sürü güzel yönleri, becerileri, istekleri olan bir grupmuşuz.

Etkinlik 2 | Grup Posterleri

Amaç: Bu etkinliğin amacı, çocukların grup çalışmasında birbirleriyle daha yakın iletişim kurmalarına olanak sağlamaktır.

Açıklama: Bugün birbirimizi daha yakından tanıdık. Şimdi de birlikte bizi anlatan resimler/posterler hazırlayalım. Bu resimleri/posterleri hazırlamak için iki kişilik küçük gruplara ayrılalım. Bu resimlere/posterlere iki kişilik grubunuzdaki herkesin yapmayı sevdiği şeylerle, kendinizde sevdiği özelliklerle ya da olmasını istediğiniz başka şeylerle ilgili yazılar yazabilir, süslemeler yapabilir ya da resimler çizebilirsiniz. Ben şimdi ortaya bir sürü malzeme koyacağım. Resimlerinizi/posterlerinizi bitirdiğinizde önemli bir şey daha yapacaksınız, grubunuz için bir slogan, bir cümle bulacaksınız. Bu slogan sizin grubunuzu anlatacak. Mesela, “El ele verdik, tüm zorlukları yendik” ya da “Hep birlikte en iyiye!” ya da “Birlikte yaşıyor birlikte öğreniyoruz” ya da “Biz yıldızlar gibi takım halinde parlarız” gibi cümleler/sloganlar bulmanızı istiyorum. Sonunda tüm resimleri/posterleri duvarlara asacağız. Sorunuz var mı? Yoksa başlayabiliriz.

Oturum Dışı Etkinlik:

“İyi bir arkadaş.....dır.” ifadesini uygun kelimelerle tamamlamaları için ev ödevi olarak öğrencilere form halinde sunulur. (Form-2)

FORM-2

İYİ BİR ARKADAŞ.....'DIR.
Yardıms severdir.

3. OTURUM

Kazanım/Hedef: Arkadaşlığı devam ettirme becerilerini tanımlar.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

Materyal: Ek-2, Ek-3 (Farklılıklar Hikâyesi)

Süreç:

Oturumun başında ikinci oturumda oturum dışı etkinlik olarak öğrencilere verilen Form-2’de öğrenciler tarafından yazılan iyi bir arkadaşın özellikleri üzerinde durulur. Konuyla ilgili her öğrenciye söz hakkı verilerek form 3’ü nasıl doldurdıkları ve neden o özellikleri seçtikleri tek tek tartışılır.

1.Etkinlik

Amaç: Bu etkinliğin amacı, insanların birbirinden farklı özellikleri olduğunu ve bunların olağan olduğunu bir hikâye üzerinden çocuklarla konuşmaktır.

Açıklama: Bu etkinlikte farklı özelliklerimiz üzerine konuşacağız ama bu sefer bir hikâye üzerinden. (Ek-3’teki hikâye öğrencilere sunulur.) Hikâyemizin kahramanları Muço ile Buço isimli iki iyi arkadaş. Şimdi size bu iki arkadaşın hikâyesini okuyacağım. Hikâyeyi dikkatlice dinleyelim, bakalım iki arkadaşın başından neler geçmiştir.

Toparlama ve Değerlendirme: Hikâye okunduktan sonra aşağıdaki soru ve yorumlar üzerinden çocuklarla birlikte farklılıklar üzerine bir değerlendirme yapılarak oturum sonlandırılabilir.

Muço ile Buço isimli iki arkadaşın hikâyesini okuduk, siz hikâyeyi beğendiniz mi? Sizce bu hikâye bize ne anlatıyor, neden bahsediyor? Buço’nun benekleri neden ortaya çıktı? Rüyasındaki peri Buço’nun beneklerini nasıl görünmez yaptı? (İhtiyaca göre kolaylaştırıcı buraya başka sorular da ekleyebilir. Çocuklarla sorular üzerinden değerlendirme yaptıktan sonra) Şimdi biz de buradaki grubumuza baksak hepimizin farklı özellikleri olduğunu görebiliriz, hiçbirimiz birbirimize tıpkısının aynısı benzemiyoruz. Mesela, birimiz futbol oynamayı çok severken, bir diğeri iyi resim çizebiliyor ya da birimiz çok hızlı koşarken bir diğeri çok iyi bisiklet kullanabiliyor. Yani, bazı şeyleri yapamadığımız gibi bazı şeyleri de daha iyi yapabiliyoruz. Peki, sizce hepimizde aynı özellikler olsaydı, hepimiz birbirimize benzeseydik dünya nasıl bir yer olurdu? (Çocuklardan yorumlarını aldıktan sonra) O zaman biz de Buço gibi kendi beneklerimizin ve yıldızlarımızın ne olduğunu düşünelim mi? Ben hepimize birer kâğıt, boyalar ve yapışkanlı yıldız etiketleri dağıtacağım. Bu kâğıtlara kendimizi çizdikten sonra önce Buço gibi kendi beneklerimizi çeceğiz ve beneklerin yanına/içine daha az iyi olduğumuz özellikleri yazacağız/çizeceğiz. Benekleri bitirdikten sonra da bu beneklerin yanına yıldız etiketlerini yapıştırıp bu sefer daha iyi olduğumuz özellikleri yıldızların yanına yazacağız/ çizeceğiz. (Malzemelerin hepsi dağıtıldıktan sonra) Anlaştıysak başlayabilirsiniz. (Bütün çocuklar resimlerini bitirdikten sonra) Resimlerindeki beneklerine ve yıldızlarına yazdıklarını/çizdiklerini bizimle kimler paylaşmak ister? (Çocuklardan paylaşımları alındıktan sonra) Aynı hikâyedeki gibi hepimizin birbirinden çok

farklı özellikleri varmış değil mi? Üstelik Burada paylaştığımız özelliklerimizi daha da geliştirebiliriz, bunun için çaba gösterebiliriz ya da daha az güçlü olduğumuzu düşündüğümüz özelliklerimizi nasıl daha güçlü hale getirebileceğimizi düşünebiliriz, bu özelliklerimizi güçlendirmeye çalışabiliriz. Hepinize paylaşımlarınız için çok teşekkür ediyorum.

2.Etkinlik:

Öğrencilere arkadaşlığı devam ettirme becerilerini kavratmak amacıyla bir yarışma düzenlenir. Öğrenciler ikişerli gruplara ayrılır her gruba önceden hazırlanmış EK-2'deki "kavramlar ve açıklamaları" kartları karıştırılarak verilir. Öğrencilerden kavramlarla açıklamaları eşleştirmeleri istenir. Eşleştirilen kavramlar ve açıklamalar her grup tarafından tahtaya yapıştırılır. Bütün grupların eşleştirmeleri sınıf ile beraber değerlendirilir. Her doğru cevaba 10 puan verilir. En yüksek puanı alan grup alkışlatılır.

KAVRAMLAR	AÇIKLAMALAR
ORTAK FAALİYETLERDE BULUNMAK	Başka insanlarla sosyal, sportif ya da kültürel amaçlı etkinlikler yapmak
HOŞGÖRÜ	Her şeyi anlayışla karşılamak
İYİ NİYET	Hiçbir kötü düşünce beslememek, hüsnüniyet
GÜVEN	Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu
SADAKAT	İçten bağlılık, sağlam, güçlü dostluk
YARDIMLAŞMA	Karşılıklı yardımda bulunmak
İRTİBATA KALMAK	İyi günde kötü günde bağlantıda olup değer verdiğini hissettirmek
PAYLAŞMAK	Aralarında bölüşmek, üleşmek
SEVGİ	İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakınlığa yönelten duygu
SAYGI	Bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan hürmet duygusu
FEDAKÂRLIK	Özverili davranmak
SAMİMİYET	İçtenlik, senli benli olma durumu

Farklılıklar Hikâyesi

Bir zamanlar Dolambaç Mahallesi'nde yaşayan ve birbiriyle çok iyi anlaşılan iki arkadaş yaşamış. Bunlardan birinin adı Muço, diğeri'nin adı ise Buço imiş. Muço ile Buço, Dolambaç Mahallesi'nde doğmuşlar. Doğdukları günden bu yana beraber yer içer, oyun oynar ve okula beraber giderlermiş. Hatta derler ya içtikleri su ayrı gitmezmiş. Okul tatil olduğunda birbirlerinden hiç ayrılmadan sabahtan akşama kadar sokakta oyun oynarlarmış ta ki büyükleri eve çağırana dek... Çocuklar, akşam olduğunda hep bir ağızdan “evli evine köylü köyüne” diye bağrışarak evlerine girerlermiş. İşte Dolambaç Mahallesi'nin dar sokaklarında günler böyle neşeyle geçip gidermiş.

Muço çok iyi futbol oynarmış. Mahallede başka bir sürü arkadaşları varmış. Hep birlikte bir futbol takımı kurmuşlar. Buço çok iyi futbol oynayamasa da Muço istiyor diye oyuna katılmış. Ancak Buço neredeyse hiç gol atamıyor ve yeterince hızlı koşamıyormuş. Diğer arkadaşları ona kızıp “Daha hızlı koş, daha hızlı!” diye baskı yaparmış. Buço çok utanır, bu duruma çok üzülürmüş. Koşmaya çalışmış ama nafile, birden nefesi kesiliverirmiş. Aslında o futbol oynamaktan çok saz çalıp şarkı söylemek istermiş. Ama Muço'yu da kırmak istemezmiş. Yine bütün gün futbol oynadıktan sonra kendilerini eve zor attıkları günlerden birinde Buço ailesiyle güzel bir akşam yemeği yemiş. Ardından da herkese iyi geceler dileyerek odasına uyumaya gitmiş. Tam odanın ışığını kapatacakken kolunda bir benek olduğunu fark etmiş. “Geçer herhalde” diye düşünüp fazla üzerinde durmamış ve uykuya dalmış.

Ertesi gün sabahın ilk ışıklarıyla Buço ve arkadaşları okulun yolunu tutmuşlar. İlk ders sınıfta öğretmeni Buço'ya bir soru sormuş ve Buço sorunun cevabını bilmediği için çok utanmış. Muço ise soruya doğru cevap vermiş. Buço kendini daha da kötü hissetmiş. “Hem futbol oynayamıyorum hem de derslerim iyi değil” diye üzülmüş. Eve gidip yatağına yattığında bir de ne görsün bütün kolunu benekler kaplamış! Anne ve babasına söylemek istemiş ama üzümler diye söyleyememiş.

Sonraki gün yine futbol maçı varmış. Buço yine hiç iyi oynayamamış. Arkadaşları bu sefer her zamankinden daha çok alay etmişler. Buço eve döndüğünde bu sefer tüm bacaklarının benekler içinde olduğunu görmüş. Buço “Eyvah! Yarın futbol maçında oynayamayacağım!” diye haykırmış. O kadar üzülmüş o kadar üzülmüş ki... O gece uykusunda bir peri görmüş. Peri ona “Buço neden böyle üzgünsün?” diye sormuş. Perinin ses tonu o kadar şefkatliymiş ki Buço ona her şeyi anlatmış: “Ben hiçbir konuda iyi değilim ve her tarafımda benekler var”. Peri ona sevgiyle bakarak “Ben bunun çaresini biliyorum” demiş ve devam etmiş: “Şimdi her bir beneğin yanına bir yıldız koyacağım. Yıldızlar öyle çok parlayacak ki beneklerin görünmez olacak. Kolundaki beneklerden başlayalım; iyi futbol oynayamamana çok üzüldüğün için çıkmışlar. Onun yanına bir yıldız koyuyorum çünkü biliyorum ki çok iyi saz çalabiliyorsun” demiş ve oraya kocaman bir yıldız koymuş. Yıldız öyle parlamış öyle parlamış ki benek görünmez olmuş. Peri devam etmiş: “Diğer beneklerin ise derslerinin iyi olmamasına üzüldüğün için çıkmış. Ama sen çok güzel şarkı söylüyorsun, oraya da kocaman bir yıldız koyacağım” demiş. Gece boyunca Buço kendisinde beğenmediği yerleri anlatmış ve peri yıldız eklemeye devam etmiş.

Ertesi sabah uyandığında benekleri artık görünmüyormuş. Hâlâ orada olsalar da yıldızlar öyle parlıyor öyle parlıyormuş ki artık benekleri fark edilmiyormuş. Sabah kahvaltısını yapıp okula giderken kendi kendine: “Benim yıldızlarım çok güzel parılıyor” diye düşünmüş ve mutlu olmuş. Okul çıkışı futbol oynamaya giderken beneklerine bakmış. Hâlen oradalarmış. Buço beneklerine gülümseyerek “Benekler de yıldızlar da benim” demiş ve futbol sahasına doğru sevinçle koşmuş.

4. OTURUM

Kazanım/Hedef: Arkadaşlık ilişkilerinde kendi kullandığı arkadaşlık becerilerine örnek verir.

Ortam: Sınıf

Süre: 45 dk.

Materyal: Form-3, Ek-4, Ek-5

Süreç:

1. Öğrenciler selamlanır ve bir önceki oturum değerlendirilerek oturum başlatılır. Her öğrenciden sırayla bir önceki oturuma dair aklında kalan bir şeyi paylaşması istenir. Paylaşımında bulunan kişi yanındaki arkadaşı hakkında bir olumlu özelliği söyleyerek konuşmayı yanındaki arkadaşına devreder. Herkes paylaşımında bulunduktan sonra ısınma etkinliğine geçilir.

2. Bu aşamada öğrencilere bir oyun oynanacağı söylenerek “Neler Gördüm?” isimli etkinlik yapılır.

Grup üyelerine seçilen bir resim(Ek-4) akıllı tahtaya yansıtılarak gösterilir ya da pencereden dışarıya bir süre bakmaları istenir. Yeterince inceleme fırsatı verildikten sonra üyelere söylenen yere bakmadan hatırlayabildikleri nesnelere alt alta yazmaları istenir. Eğer grup üyeleri yazı yazmayı bilmiyorsa gördüklerini akılda tutarlar. En fazla kimin not tuttuğu araştırılır. Okuması istenir. Ya da parmakları ile sayarak söylerler. Diğer üyelerin söylenenden farklı olarak gördüklerinin neler olduğu araştırılır. Bir sonraki birey önceden söylenmiş nesneyi söylememeye özen gösterir. En çok nesneyi söyleyen oyunu kazanır.

Oyun bittikten sonra:

- Bazı nesnelere neden görülmediği, bazılarının neden hemen dikkat çektiği konuşulur.
 - Farklı özelliklerin görüldüğü, aynı yere bakıldığı halde neden farklı şeyler görülmüş olabileceği tartışılır.
3. Bu aşamada öğrencilerin kullanmış oldukları arkadaşlık becerilerini fark etmeleri ve yeni beceriler öğrenmelerine yönelik olarak örnek kısa öyküler(Ek-5) sunulur. Öğrenciler 4 gruba ayrılır. Ek-5'teki kısa öyküler gruplara dağıtılır. Gruplar kendi aralarında:

- Öykünün sonunda konuşmanın nasıl devam edebileceği,
- Öykünün devamının nasıl olabileceği,
- Kullanılabilecek olumlu ve olumsuz ifadelerin neler olduğu,
- Öykünün en uygun şekilde nasıl sonlandırılacağı,

Sorularına cevaplar ararlar. Herkes öyküsünü tamamladığında diğer grup üyeleriyle sesli olarak paylaşmaları istenir.

Grup üyeleri paylaşımında bulunurken olumlu arkadaşlık becerilerinin neler olduğunun grup tarafından fark edilmesi sağlanır. Etkinlik sonlandırılırken öğrencilere:

- Arkadaşlarımızla yaşadığımız sorunları çözerken nasıl bir yol izlememiz gerektiği anlatılır. Karşımızdakini dinlemenin, empati kurmanın ve olumlu bir dil kullanmanın problemlerimizi çözmede ne kadar etkili olduğu ifade edilir.
 - Arkadaşlarımızdan bazılarıyla yaşadığımız sorunları çözemediğimizde en uygun şekilde arkadaşlığımızı nasıl sonlandırabileceğimiz ifade edilir.
 - İyi anlaştığımız ve çok sevdiğimiz arkadaşlarımızla arkadaşlığımızı sürdürürken nasıl beceriler kullanmamız gerektiği konuşulur. Özür dileme, takdir etme, dürüst olma, üzüntülü anlarında destek olma gibi konuların arkadaşlığı sürdürmedeki önemine vurgu yapılır. Etkinlik sonlandırılır.
4. Son aşamada öğrencilere oturum boyunca neler konuşulduğu ve neler öğrenildiği sorusu yöneltilir. Grup üyelerinden paylaşımda bulunmak isteyenlere söz hakkı verilir. Söz hakkı alan öğrencilere katkılarından dolayı teşekkür edilir. Bir sonraki oturum için farklı problem durumlarını değerlendirmelerini sağlayacak Form-3 verilip doldurmaları istenir ve oturum sonlandırılır.

FORM-3

1. Kantinde sıra beklerken bir arkadaşın senin önüne geçtiğinde ona nasıl tepki verirsin?
2. Bir arkadaşın diğer arkadaşlarının yanında sana kötü kelimeler kullanıp seninle alay ettiğinde ona nasıl tepki verirsin?
3. Çok sevdiğin bir arkadaşın seni gitmek istemediğin bir yere davet etti. Ona nasıl tepki verirsin?
4. Sınıf arkadaşlarından biri eşyalarına isteyerek zarar verdi. Boya kalemlerini kırdı ve defterini yırttı. Ona nasıl tepki verirsin?
5. Çok sevdiğin iki arkadaşın birbiriyle küstü. Sen ikisiyle de konuşmak istiyorsun ama onlar sadece seninle konuşmak istiyorlar. Onlara nasıl tepki veririsin?

5. OTURUM

Kazanım/Hedef: Yaşadığı çatışmalardaki tepkilerini problem çözme becerileri açısından değerlendirir.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

Materyal: Torba, Farklı formlardaki nesnelere, Göz bandı, Ek-6, Ek-7

Süreç:

1. Öğrenciler selamlanarak oturum başlatılır. Öğrencilerden bir önceki oturumda neler yapıldığıyla ilgili kısa bir özetleme yapmaları istenir. Gönüllü öğrenciler paylaşımda bulduktan sonra paylaşımları için teşekkür edilir. Uygulayıcı tarafından paylaşımlar değerlendirilir ve son bir özetleme yapılır. Öğrencilere yeni bir oyun oynanacağı söylenir ve ısınma etkinliğine geçilir.

2. “Nesneyi Bul” isimli ısınma etkinliği öğrencilere sunulur.

Bu etkinlikte bir torbanın içerisindeki farklı form ve boyutlardaki nesnelere (dikdörtgen bir silgi, kare bir buzdolabı magneti, yuvarlak bir anahtarlık, üçgen şeklinde bir lego, silindirik şeklinde bir şişe vb.) öğrencilere belirli bir süre boyunca gösterilir. Öğrencilerin nesnelere iyice tanımları sağlandıktan sonra nesnelere torbaya koyulur. Öğrencilerden biri seçilir ve göremeyeceği şekilde gözleri bağlanır. Diğer öğrenciler, torbayı elinde tutan öğrenciden torbanın içindeki nesnelere seçtikleri birini bulmasını isterler. Torbayı elinde tutan öğrencinin nesneyi bulmak için on beş saniyesi vardır. Bir öğrenci süreyi tutarken torbayı tutan öğrenci nesneyi bulmaya çalışır. Bulamazsa torba yanındaki arkadaşına geçer. Bu şekilde tüm öğrenciler yarışana kadar oyun devam eder. Tüm öğrenciler oynadıktan sonra etkinlik sonlandırılır. En kısa sürede nesnelere bulan çocuk kazanır ve diğer arkadaşları tarafından alkışlanır.

3. Bu aşamada öğrencilere oturumun amacının çatışma çözme tekniklerini ve problem çözme becerilerini keşfetmek olduğu açıklanır. Aşağıdaki adımlar izlenerek öğrenciler bilgilendirilir:

- Öğrencilere “Çatışma nedir?” sorusu yönlendirilir. Alınan cevaplara göre uygulayıcı genel bir değerlendirme yapar ve çatışmayı tanımlar.

Çatışma; kişinin diğer insanlarla beklentileri, amaçları, duygu ve düşünceleri uyuşmadığında ortaya çıkan bir anlaşmazlık halidir.

- Bu adımda uygulayıcı çatışmalarla ilgili aşağıdaki açıklamayı yapar. Öğrencilere çatışma çözme tekniklerinden bahseder ve soru cevap yöntemiyle tekniklerin özelliklerini aktarır. Öğrencilerden ev ödevleri olan Form 3’ü çıkarmaları ve öğrendikleri teknikler açısından yöntemlerini değerlendirmelerini ister.

“Çatışmalar yaşamımızın bir parçasıdır. Her gün etrafımızdaki insanlarla ya da durumlarla çatışma yaşayabiliriz. Bu çatışmaların sonucunda ilişkilerimiz bozulabilir. Çatışma kavramı bizler için olumsuz görünse de aslında doğru

yöntemler kullanırsak bizi ve arkadaşlık ilişkilerimizi geliştiren olumlu bir durumdur. Yani burada önemli olan problemlerimizi çözme şeklimizdir. Bazılarımız problemlerini “yapıcı ve olumlu” yollar kullanarak çöze de bazılarımız sorunlarını çözerken “yıkıcı ve olumsuz” yöntemlere başvurabilir. Bugün sizlerle çatışma yaşadığımızda nasıl teknikler kullanabileceğimizi örnekler üzerinden değerlendirerek keşfetmeye çalışacağız.”

- Bu adımda öğrencilere sırasıyla Ek-6’daki görseller sunulur ve çatışma yaşadığımızda kullanabileceğimiz 5 teknik olduğu ifade edilir. Aşağıdaki teknikler sırasıyla aktarılır. Olumlu ve olumsuz tekniklerin birbirinden ayrılmasına özen gösterilir.

1. Köpekbalığı Tekniği(Güç Kullanma): (Kazan-Kaybet)

Bu teknikte kişi çatışma yaşadığında karşısındaki kişiye güç kullanır. Saldırganca tavır sergiler. İstedğini bu şekilde alabilir fakat karşısındaki kişiyi kırar. Hedefe ulaşılsa bile çatışma yaşanan kişi kaybedilebilir. Olumsuz bir tekniktir.

2. Kaplumbağa Tekniği(Geri Çekilme): (Kaybet-Kaybet)

Bu teknikte kişi kimseyle problem yaşamak istemez. Bir kaplumbağa gibi kabuğuna çekilir. Biriyle sorun yaşadığında içine kapanır. Problemlerini ve isteklerini konuşmaz. Karşı taraf sorun konuşulmadığı için hiçbir zaman ne yapması gerektiğini bilemez. İki taraf da kaybeder. Olumsuz bir tekniktir.

3. Oyuncak Ayı Tekniği(Yatıştırma): (Kaybet-Kazan)

Bu teknikte kişi kendi isteklerini önemsemez. Tek istediği sevmek ve kabul görmektir. O yüzden hiç kimseye hayır diyemez. Sorunlarını karşı tarafın isteklerine göre çözer. Karşısındaki insanı kazanır ama kendi istekleri yerine gelmemiş olur. Olumsuz bir tekniktir.

4. Tilki Tekniği(Uzlaşma): (Kazan-Kazan)

Bu teknikte kişiler sorunlarını çözerken iki tarafın da fedakârlık yapmasını ister. Biraz kendi isteklerinden vazgeçer. Biraz da karşı tarafın vazgeçmesini bekler. Orta yol bulunur. Amaca ulaşılırken biraz kaybedilse de yine de karşılıklı iki taraf da kazanır. Bu yüzden ilişkileri de bozulmamış olur. Olumlu bir tekniktir.

5. Baykuş Tekniği(Yüzleşme): (Kazan-Kazan)

Bu teknikte sorun öyle kusursuz bir yol bulunarak çözülür ki kimse kaybetmez. İlişkiler zarar görmez. Bu tekniği kullanabilmek için kişinin sorunun çözümü üzerinde bir baykuş gibi bilgelikle düşünebilmesi gerekir. İki taraf da isteklerinden vazgeçmeden sorun çözüme kavuşur. Olumlu bir tekniktir.

- Bu adımda uygulayıcı, öğrencilere “Teknikleri öğrendiğimize göre ev ödevimiz olan Form-3 üzerinden çatışma çözme yöntemlerimizi değerlendirebiliriz.” diyerek paylaşımında bulunmalarını ister. Ardından öğrendiklerini pekiştirmek üzere bir oyun oynanacağı ifade edilir.
 - Öğrencilere “Çatışım Çözelim Bulmacası”(Ek-7) sunulur. Öğrenciler 4 gruba ayrılır. Gruplar isterlerse kendilerine isim verebilirler.(Grup Mavi, Grup Yenilmezler, Yıldızlar Takımı, Ay Takımı vb.) Bulmaca dağıtıldıktan sonra süre tutulur. Gruplar en hızlı şekilde bulmacayı tamamlayıp anahtar kelimeyi bulmaya çalışır. Skor tahtaya yazılır. Anahtar kelimeyi ilk bulan takım kazanır ve alkışlanır.
4. Etkinlik tamamlandıktan sonra öğrencilerden oturum hakkındaki görüşleri alınır. Oturum boyunca neler öğrendiklerini ve hissettiklerini kısa bir şekilde ifade etmeleri istenir. Öğrenciler paylaşımında bulduktan sonra uygulayıcı oturumu özetler. Oturum sonlandırılır.

Köpekbalığı Tekniği (Güç Kullanma)

- Bu teknikte ilişkilerin önemi yoktur, her ne pahasına olursa olsun amaçların gerçekleştirilmesi istenir.
- Amaçlara ulaşmak için fiziksel ya da duygusal olarak zarar verilebilir.
- Kişi istediğini karşıdakini inciterek alır fakat aynı zamanda karşıdaki insanın kalbini kırdığı için onu kaybeder.

“Arkadaşım bana kırılrsa ve konuşmasa bile benim istediğim olsun.”

Kaplumbağa Tekniği (Geri Çekilme)

- Çatışmadan uzak durmak için çatışma yaratan sorunlardan ya da kişilerden uzak durmayı tercih ederler.
- Kaplumbağa nasıl tehlike anında kabuğuna çekilirse bu kişiler de çatışma yaşayınca isteklerinden vazgeçer, içine kapanır, sorun yokmuş gibi davranır. Tarafların her ikisi de kaybeder. Sorun konuşulmamış olur.

**“İstediğim de olmayabilir, arkadaşım da olmayabilir.
Yeter ki bana zarar gelmesin.”**

Oyuncak Ayı Tekniği (Yatıştırma)

- **Bu stratejiyi benimseyenler başkalarına sevimli görünmek ve kabul görmek için çalışırlar.**
- **Bu kişiler için ilişkiler çok önemli ancak amaç önemli değildir.**
- **Çatışmadan kaçmak için kendi gereksinimlerinden vazgeçerler.**
- **Karşılarındaki insanın mutluluğunu daha önemli görürler.**

“istediklerim olmasa da olur. Ama arkadaşım olsun.”

Tilki Tekniği (Uzlaşma)

- Tilki tarzını benimseyen kişiler biraz kendi amaçlarından vazgeçer biraz da karşı tarafın amaçlarından vazgeçmesini ister.
- İki taraf için orta yol bulunmaya çalışılır. Tam olarak tatmin olunmasa da sorun çözülür.

"Arkadaşım da ben de biraz kaybedelim. Ama arkadaşlığımız devam etsin."

Baykuş Tekniği (Yüzleşme)

- Her iki taraf da amaçlarından vazgeçmeden, iki tarafın da isteğinin karşılandığı çatışma çözme yöntemidir.
- Taraflar hem sorunu çözer hem tatmin olur hem de amaçlarına ulaşmış olur.
- Büyük bir olgunluk gerekir.

“Hiç kaybetmeden sorunumuz için en mükemmel çözümü bulalım ve arkadaşlığımız devam etsin.”

ÇATIŞALIM ÇÖZELİM

BULMACA

SORULAR

- 1 Amacı sevilme olan, arkadaşları için isteklerinden vazgeçen çatışma çözme tekniği.
- 2 Arkadaşlarıyla sorunlarını onların kalbini kırarak çözen çatışma tekniği. Denizlerin yırtıcı hayvanı.
- 3 Biriyle iyi vakit geçirmekten hoşlanmak, onunla iyi geçinmek.
- 4 Kişinin diğerleriyle arasındaki uyumsuzluklara denir.
- 5 Karşımızdakiyle sorun yaşadığımızda onunla bir daha konuşmak istememek.
- 6 Bizimle gülen, oyunlar oynayan, bizi seven ve dertlerimizle ilgilenen kişi.
- 7 Biriyle küstükten sonra onu affedip yeniden konuşmaya başlamak.
- 8 Karşılıklı bir şeyleri feda ederek orta yolu bulup sorunları çözen çatışma tekniği. En kurnaz hayvan.
- 9 Bizi üzen birine pişman olup özür dilediği için küsmemek. Hatasını bağışlamak.
- 10 Karşımızdaki konuşurken onun söylediği şeylere kulak vermek.
- 11 Bir sorun yaşadığında kabuğuna çekilen, sorun yaşamaktan kaçınan çatışma çözme tekniği. Evini sırtında taşıyan hayvan.
- 12 Sorunu en mükemmel şekilde çözen çatışma çözme tekniği. Görüş açısı en geniş kuş.
- 13 Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.
- 14 Kendimizi karşımızdakinin yerine koymak.

ÇATIŞALIM ÇÖZELİM

BULMACA

CEVAP ANAHTARI

	1	O	Y	U	N	C	A	K	A	Y	I			
2	K	Ö	P	E	K	B	A	L	I	Ğ	I			
				3	A	N	L	A	Ş	M	A	K		
	4	Ç	A	T	I	Ş	M	A						
	5	K	Ü	S	M	E	K							
				6	A	R	K	A	D	A	Ş			
		7	B	A	R	I	Ş	M	A					
	8	T	İ	L	K	İ								
				9	A	F	F	E	T	M	E	K		
				10	D	İ	N	L	E	M	E			
				11	K	A	P	L	U	M	B	A	Ğ	A
12	B	A	Y	K	U	Ş								
	13	S	A	Y	G	İ								
				14	E	M	P	A	T	İ				

6. OTURUM

Kazanım/Hedef: Çatışma çözme stiline uygun tepkileri söyler.

Süre: 45 dk.

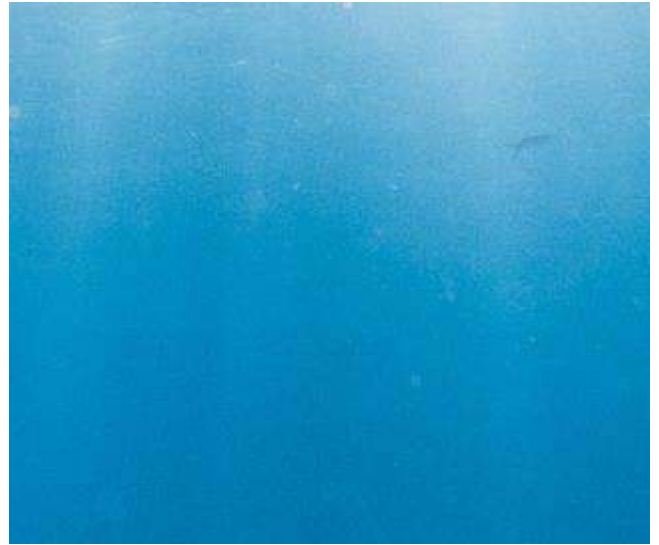
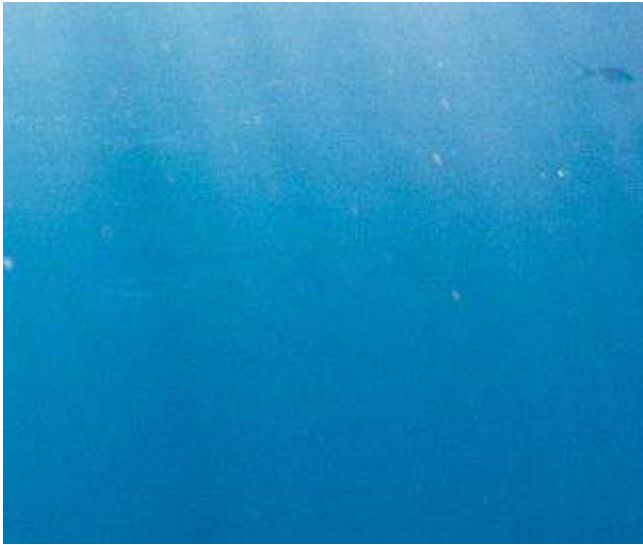
Ortam: Sınıf

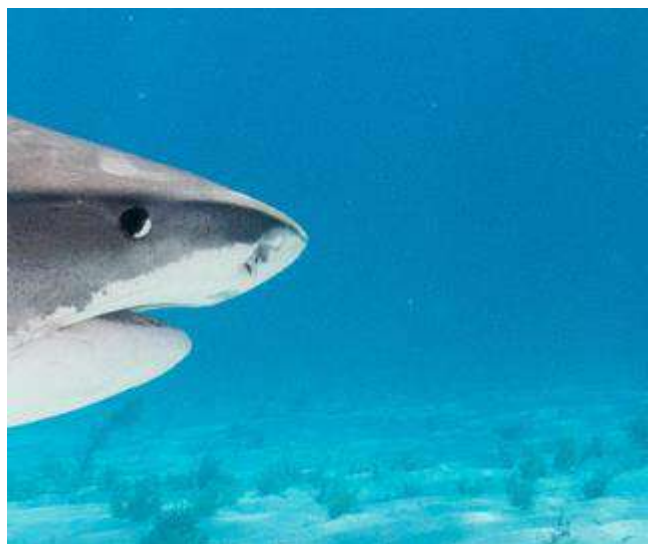
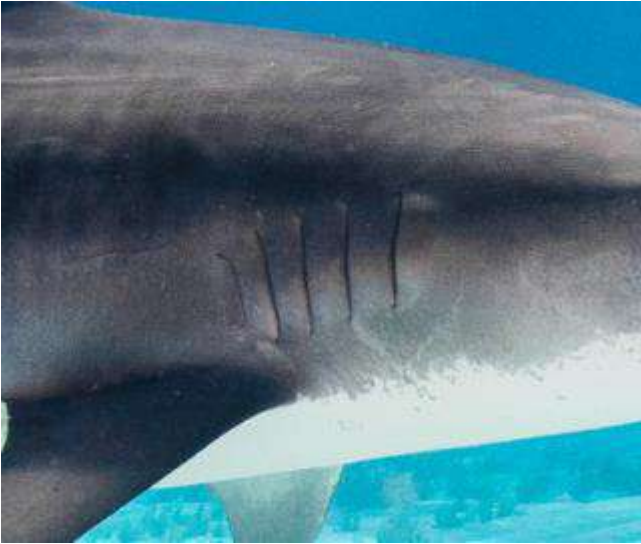
Materyal: Ek-8, 4 adet yapboz (Ek-9, Ek-10, Ek-11, Ek-12), 4 adet A5 boyutunda kağıt, kalem

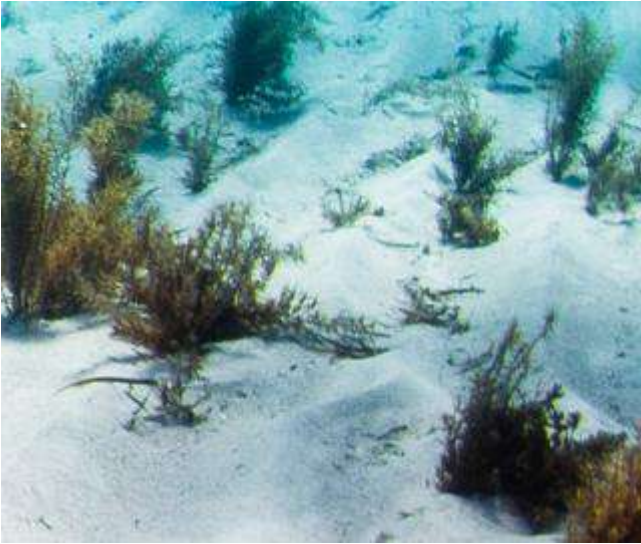
Süreç:

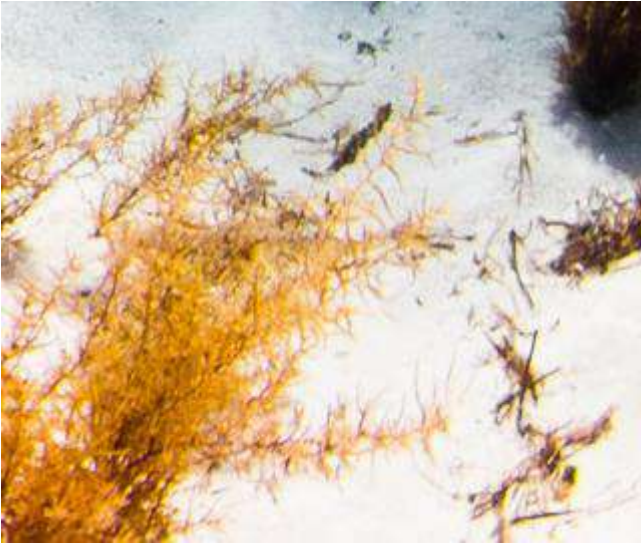
1. Grup lideri önceki oturum hakkında hatırlatma yapar. Çatışma çözme becerilerinde öğrendikleri yöntemlerden hangilerini hatırladıklarını sorar. Tüm grup üyelerinin cevaplarını aldıktan sonra ısınma etkinliğine geçilir.
2. Düğüm etkinliğinin nasıl uygulanacağı açıklanır. Tüm üyelerden ayağa kalkarak ortadaki boş alanda toplanması istenir. Yüzleri birbirine bakacak şekilde, çember düzeninde yan yana durmaları söylenir. Herkesten sağ elini kaldırması ve karşıya uzatması söylenir. Tüm üyelerin kendi sağında ve solunda bulunmayan bir arkadaşının elini tutması gerektiği ifade edilir. Sonra sol elini ortaya uzatıp, kendi sağında solunda bulunmayan ve sağ elini tutmadığı bir arkadaşının elini tutmaları istenir. Tüm üyelerin ellerinin birbirleri ile temas etmesi sağlanır. Düğüm haline gelen gruptan, ellerini bırakmadan bu düğümden kurtulmaya çalışmaları söylenir.
3. Düğüm etkinliği tamamlanınca öğrencilerden sıralarına dönmeleri istenir ve çatışma çözme etkinliğine geçilir. Etkinlik için sekiz kişilik grup ikişer kişilik dört gruba ayrılır. Her gruba farklı bir çatışma çözme stilini ifade eden hayvan yapbozu (tilki, köpekbalığı, kaplumbağa, oyuncak ayı) dağıtılır.
4. Gruplar yapbozlarını bitirdikten sonra öğrencilere boş kağıtlar dağıtılır. Ek 8'de yer alan örnek olay okunur. Her grubun kendi yapbozlarındaki hayvana ait çatıma çözme stiline göre verilen örnek olaydaki karakterin nasıl tepki vereceğini kağıda yazmaları istenir. Tüm gruplardan cevapları sırayla söylemeleri istenir ve bulunan cevaplar hakkında diğer grup üyelerinin fikirleri alınır. Sonra tüm gruba eksik olan çatışma stiline hangisi olduğu sorulur. Baykuş stiline göre örnek olayın nasıl çözülebileceği sorulur ve alternatif çözümler üretmeleri istenir.
5. Oturumda konuşulanlar özetlenerek sonlandırma yapılır.

Sude kantinde arkadaşlarıyla oturuyor. Simit almak için kalktığında Nil onun yerine oturuyor. Sude döndüğünde Nil'e kalkmasını, çünkü orasının onun yeri olduğunu söylüyor. Nil de ona orasının geldiğinde boş olduğunu ve kantin sandalyesinin kimsenin malı olmadığını söylüyor.

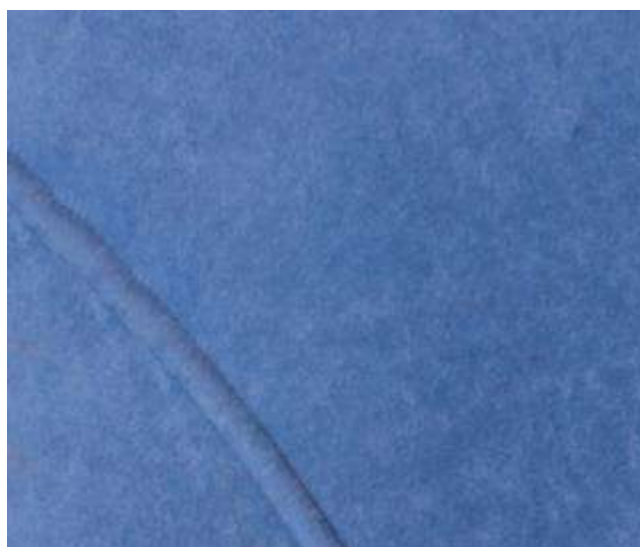

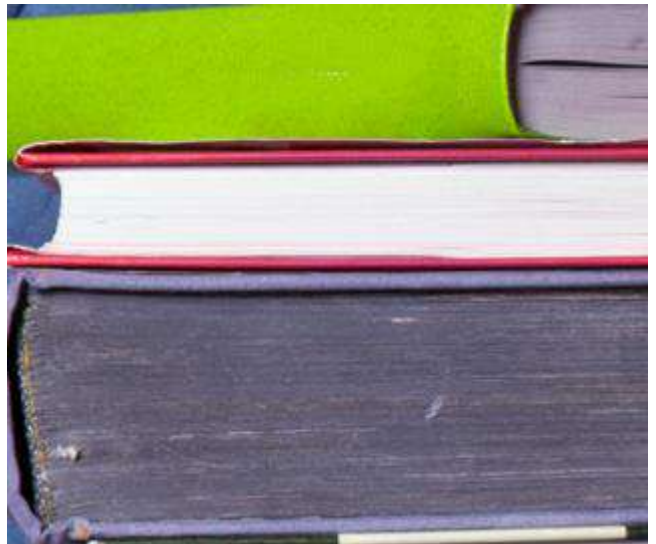
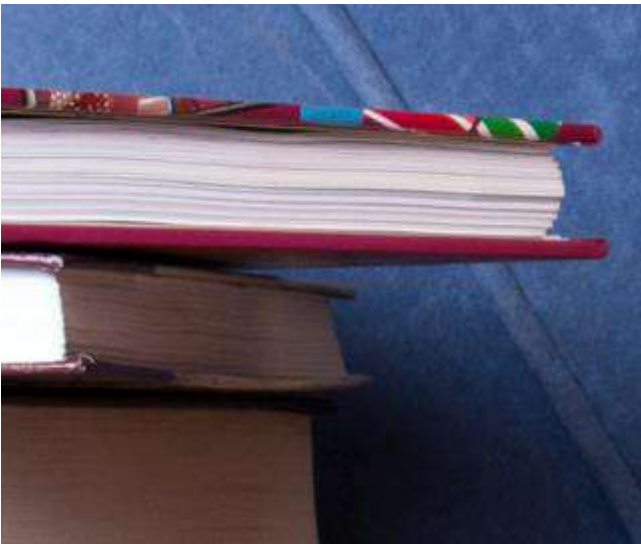

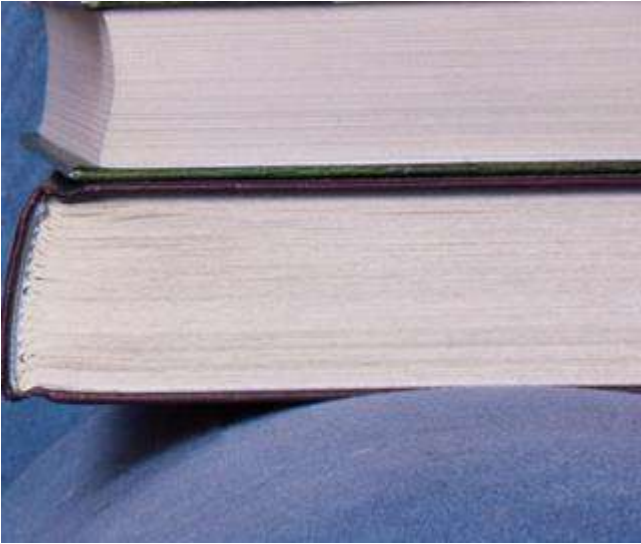

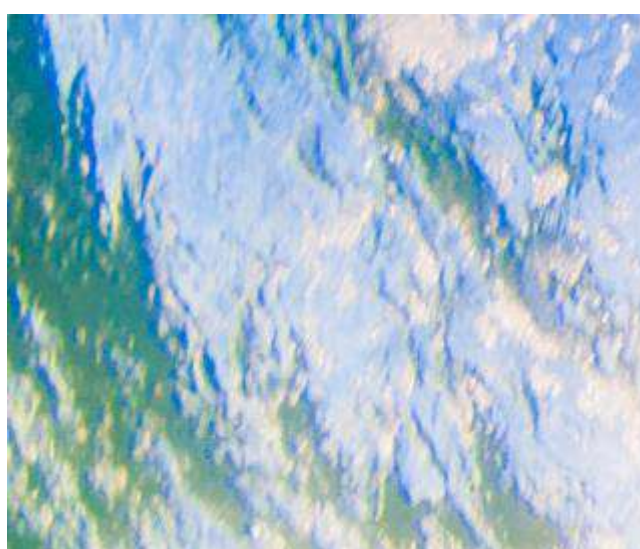

7. OTURUM

Kazanım/Hedef: “Hayır” cevabını vermesi gereken durumları ifade eder.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

Materyal: Renkli kartonlar, boya kalemleri, Ek-13

Süreç:

1. Grup lideri öğrencilere “Son oturumdan beri yaşadığınız bir çatışma durumu oldu mu? Olduysa nasıl çözdünüz?” şeklinde bir soru sorarak oturuma başlar. Gönüllü olan öğrencilerden cevapları aldıktan sonra ısınma oyununa geçilir.
2. Öğrencilerden ortaya gelmeleri istenir. Gruba çember olmaları söylenir. Grup lideri aralarından bir kişinin ebe seçilerek dışarı çıkacağını belirtir. Ebe dışarı çıktıktan sonra kalan öğrencilerin içinden bir kişiyi lider olarak seçeceğini ifade eder. Lider hangi hareketi yaparsa diğer öğrenciler o hareketleri taklit edecektir. Ebe içeri geri çağırıldıktan sonra lider ve diğer öğrenciler hareket etmeye başlar. Ebe'nin görevi de liderin kim olduğunu bulmaktır. Doğru kişiyi bulmak için üç tahmin hakkı olacaktır. Isınma oyunu bu açıklamalarda sonra başlar ve tüm üyeler ebe olduktan sonra tamamlanır.
3. Hayır deme becerilerini geliştirmek için hazırlanan etkinliğe geçilir. Öncelikle bazı zamanlarda hayır demek istesek de diyemediğimiz durumlar olabileceği söylenir. Hayır diyebilmenin önemi açıklanır. Grup üyelerinden daha önce böyle bir durum yaşadysalar paylaşımları istenir. Paylaşımlar tamamlanınca tüm öğrencilere ikişer adet karton seçmeleri söylenir. İki kartonun da farklı renkte olması gerektiği belirtilir. Öğrencilere “Şimdi sizlerle Evet/Hayır oyunu oynayacağız. Elinizde iki farklı renkte karton var. Bu kartonları katlayarak şapka yapacağız. Şapkalardan birini evet diğerini ise hayır şapkası olarak seçip üzerine yazacaksınız.” denir. Grup lideri de eline bir karton alır ve katlama aşamalarını adım adım göstererek öğrencilerin şapkaları tamamlamasına yardım eder. Boya kalemlerini kullanarak Evet/Hayır yazmaları istenir. Grup üyelerine şimdi farklı örnekler okunacağı ve cevapları evetse “Evet Şapkası”nı hayırsa “Hayır Şapkası”nı takmaları gerektiği söylenir. Örnek ifadeler okunur.
4. Tüm örnekler verildikten sonra lider “Evet, sevgili çocuklar etkinliğimiz burada sona erdi. Hayır diyebilmeyi öğrenmek bizim için çok önemlidir. Çekindiğimizden, zorlandığımızdan, karşımızdakinin üzülmesinden korktuğumuzdan ya da diğer nedenlerden dolayı hayır demekte zorlanabiliyoruz. Bu oyunu oynarken de evet dediğimiz ve hayır dediğimiz durumları gördük. Böyle durumlarda “Hayır” dersek hem kendimizi kötü davranışlara karşı korumuş oluruz hem de kendine daha çok güvenen, daha mutlu çocuklar oluruz.” der ve oturumu sonlandırır.

OKUNACAK İFADELER

1. Sınıfta yakın bir arkadaşın bir başka arkadaşınla tartıştı ve sana “ Artık onunla arkadaşlık yapmak ve oyun oynamak istemiyorum. Sen de artık onunla konuşma ve oyna. ’dedi. Arkadaşının istediğini yerine getirir misin?
2. Arkadaşın ev ödevini yapmadı ve sana “ Haydi, öğretmen gelmeden benim ödevimi de sen yap” dedi. Onun ödevini yapar mısın?
3. Teneffüste dışarı çıkmak istemiyorsun. Arkadaşın onunla dışarı çıkma konusunda seni zorladı ve “Eğer benimle dışarı gelmezsen, bir daha seninle konuşmam” dedi. Onunla dışarı çıkar mısın?
4. Arkadaşın gece herkes yattıktan sonra seninle en sevdiğin çevrimiçi bilgisayar oyunu oynamak istediğini söylüyor. Onunla oyun oynar mısın?
5. Okuldaki bir arkadaşınla diğer arkadaşların çok dalga geçiyorlar. Sevdiğin bir arkadaşın da seni o çocukla dalga geçmeye çağırıyor. O çocukla dalga geçer misin?
6. Arkadaşınla kantine gittiniz. Arkadaşın aldığınız yiyeceklerin parasını senin vermeni istedi. Ama son zamanlarda ikinizin yerine hep sen parayı ödüyorsun bu yüzden harçlığın hep çabuk bitiyor. Parayı öder misin?

8.OTURUM

Kazanım/Hedef: Grup sürecine ilişkin bir değerlendirme yapar. Diğer grup üyelerine veda eder.

Süre: 45 dk.

Ortam: Sınıf

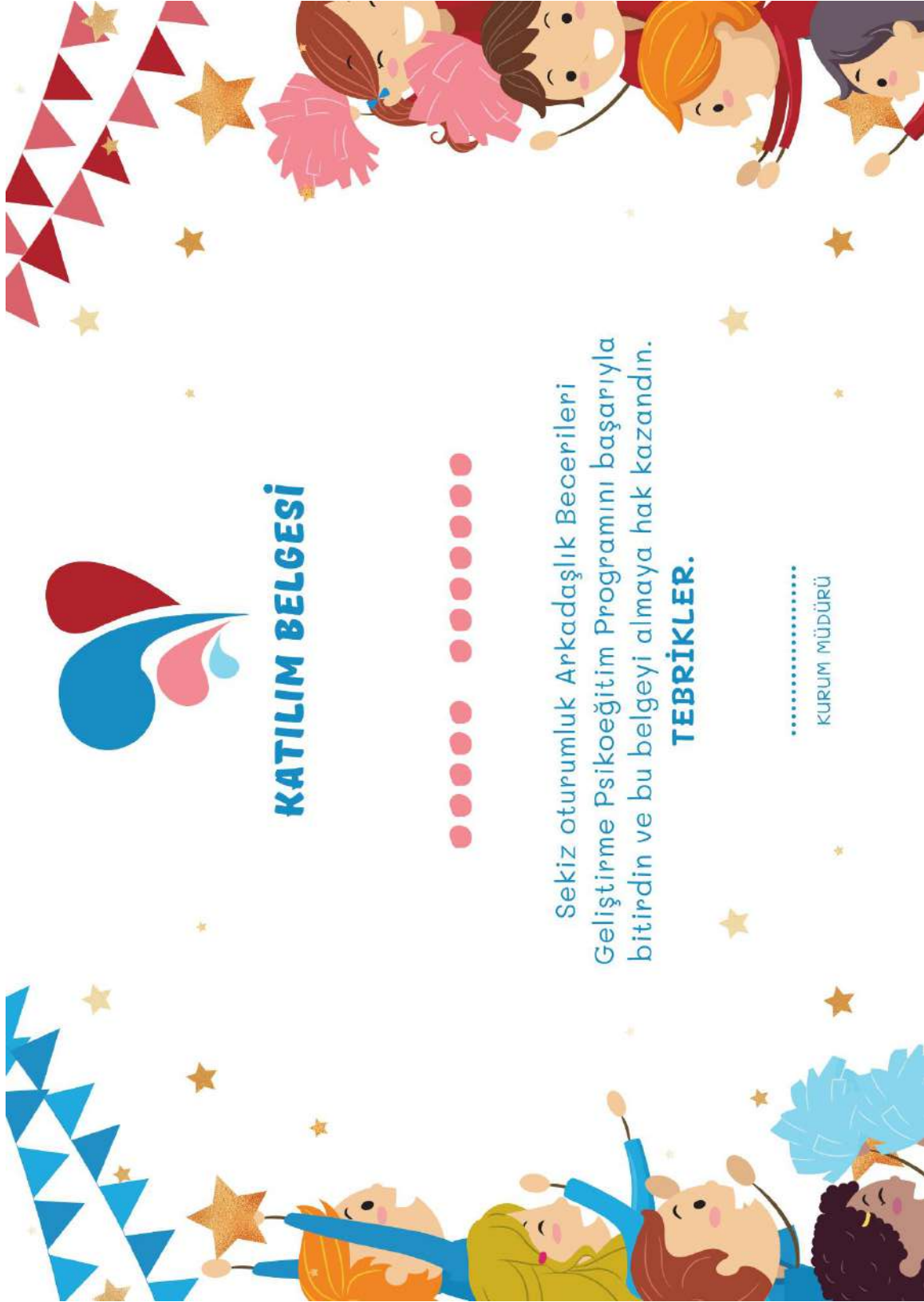
Materyal: Kalem, Form-4, Sertifikalar (Ek 14)

Süreç:

1. Öğrencilere son oturumdan bu yana neler yaptıkları sorulur. Gönüllü öğrencilerden cevaplar alınır ve son test ölçümü için Form-4 öğrencilere dağıtılır. Tüm öğrenciler anketi tamamladıktan sonra öğrencilere bu oturumun son oturum olduğu belirtilir. Yapılan etkinliklerde en çok keyif aldıkları etkinliklerin hangileri olduğu, neler öğrendikleri sorulur. Tüm öğrencilerin cevapları alınır.
2. Öğrenciler iki gruba ayrılır ve sessiz sinema oyununa geçilir. Anlatıcılara grup lideri tarafından oturumlarda öğrendikleri kavramlarla ilgili kelimeler söylenir. Her üye anlatım yaptığında etkinlik sonlandırılır ve kazanan grup belirlenir.
3. Grup lideri tüm oturumları ve süreci önemli noktaları vurgulayarak özetler. Öğrencilere katılımları ve gösterdikleri çabalar için teşekkür edilir. Kendileri için hazırlanan sertifikalar(Ek-14) dağıtılarak vedalaşılır.

FORM-4**ARKADAŞLIK BECERİLERİ ANKETİ****Öğrencinin Adı soyadı:****Lütfen size en uygun olan ifadeyi “x” ile işaretleyiniz.****EVET****HAYIR****BAZEN**

		EVET	HAYIR	BAZEN
1	Arkadaşlarımı kendim seçebilirim.			
2	İnsanlarla konuşmayı severim.			
3	Çok arkadaşım olsun isterim.			
4	Oyunlara kendi isteğimle katılırım.			
5	Girdiğim ortama hızlıca uyum sağlayabilirim.			
6	Arkadaşlarımla vakit geçirmekten hoşlanırım.			
7	Arkadaşlarıma yardım etmekten hoşlanırım.			
8	Arkadaşlarımin beni sevdiğini hissederim.			
9	Arkadaşlarıma kibar ve nazik davranırım.			
10	Arkadaşlarımla iyi anlaşmışımı düşünüyorum.			
11	Arkadaşlarımla aramda problem varsa düzeltmek için elimden geleni yaparım.			
12	Arkadaşlarıma duygu ve düşüncelerimi kolayca ifade edebilirim.			
13	Arkadaşlarımin bana güvenir.			
14	Bir arkadaşımın sorunu olduğunda kolayca anlayabilirim.			
15	Doğum günü, bayramlar, hastalıklar vb. özel günlerde arkadaşlarıminı arar ya da ziyaret ederim.			
16	Arkadaşlarımla okul dışında da vakit geçiririm.			
17	Bazı faaliyetleri birlikte yapmakta hoşlandığım arkadaşlarımin var.			
18	Arkadaşlık ilişkilerimde hoşgörölü ve sabırlı bir insanım.			
19	Arkadaşlarıminin hepsi ile çok özel bilgilerimi paylaşmam.			
20	Kişiliğimi olumsuz etkileyenlerle arkadaşlık yapmam.			

KATILIM BELGESİ

Sekiz oturumluk Arkadaşlık Becerileri
Geliştirme Psikoeğitim Programını başarıyla
bitirdin ve bu belgeyi almaya hak kazandın.

TEBRİKLER.

.....
KURUM MÜDÜRÜ

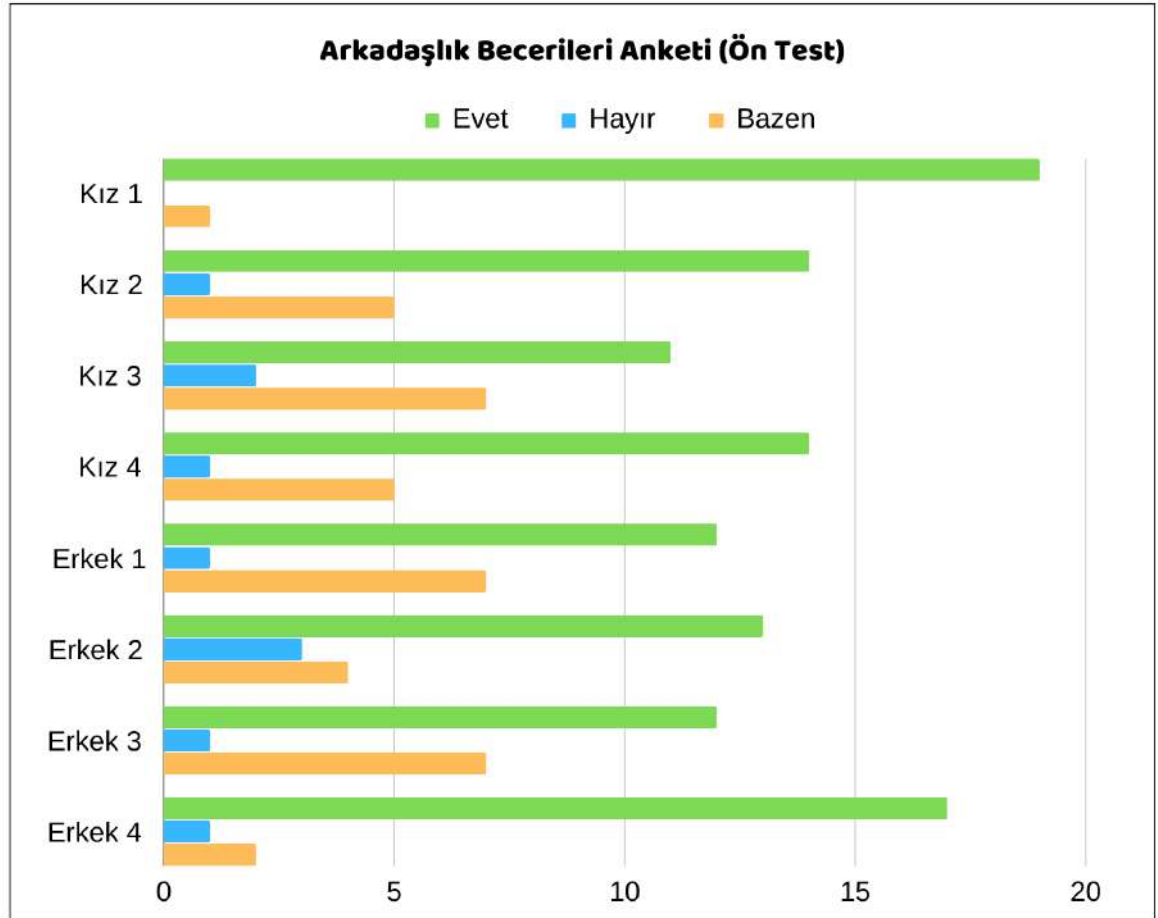
BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma sonuçları, araştırmaya katılan bireylerin ön test ve son test değerlendirmeleri bu kısımda sunulmuştur. Psiko eğitim çalışmasının başında yer alan Arkadaşlık Becerileri Anketi'nin (Form-1) ön test sonuçları Grafik-1'de yer almaktadır.

Ön test sonuçları genel değerlendirildiğinde bazı öğrencilerin arkadaşlık becerileri açısından kendilerini daha olumlu değerlendirdikleri bazı öğrencilerin değerlendirmelerinin ise nispeten daha olumsuz olduğu söylenebilir. Özellikle 1 kız ve 1 erkek öğrencinin çalışmanın başında kendilerini arkadaşlık becerileri yönünden diğer arkadaşlarına oranla daha fazla olumlu değerlendirdikleri Grafik-1'de görülmektedir. Grafik-1'de yer alan verilere göre psiko eğitim oturumlarının başında öğrencilerin kendilerine yönelik arkadaşlık becerilerine ilişkin genel değerlendirmeleri olumlu yöndedir. "Evet" ve "Bazen" cevaplarının "Hayır" cevaplarına oranla oldukça yoğun olduğu ve öğrencilerin genellikle kendilerine yönelik olumsuz değerlendirmelerde bulunmadıkları söylenebilir.

Cinsiyet faktörüne göre değerlendirildiğinde ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla arkadaşlık becerilerine ilişkin ön test değerlendirmelerinin daha olumlu olduğu görülmektedir.

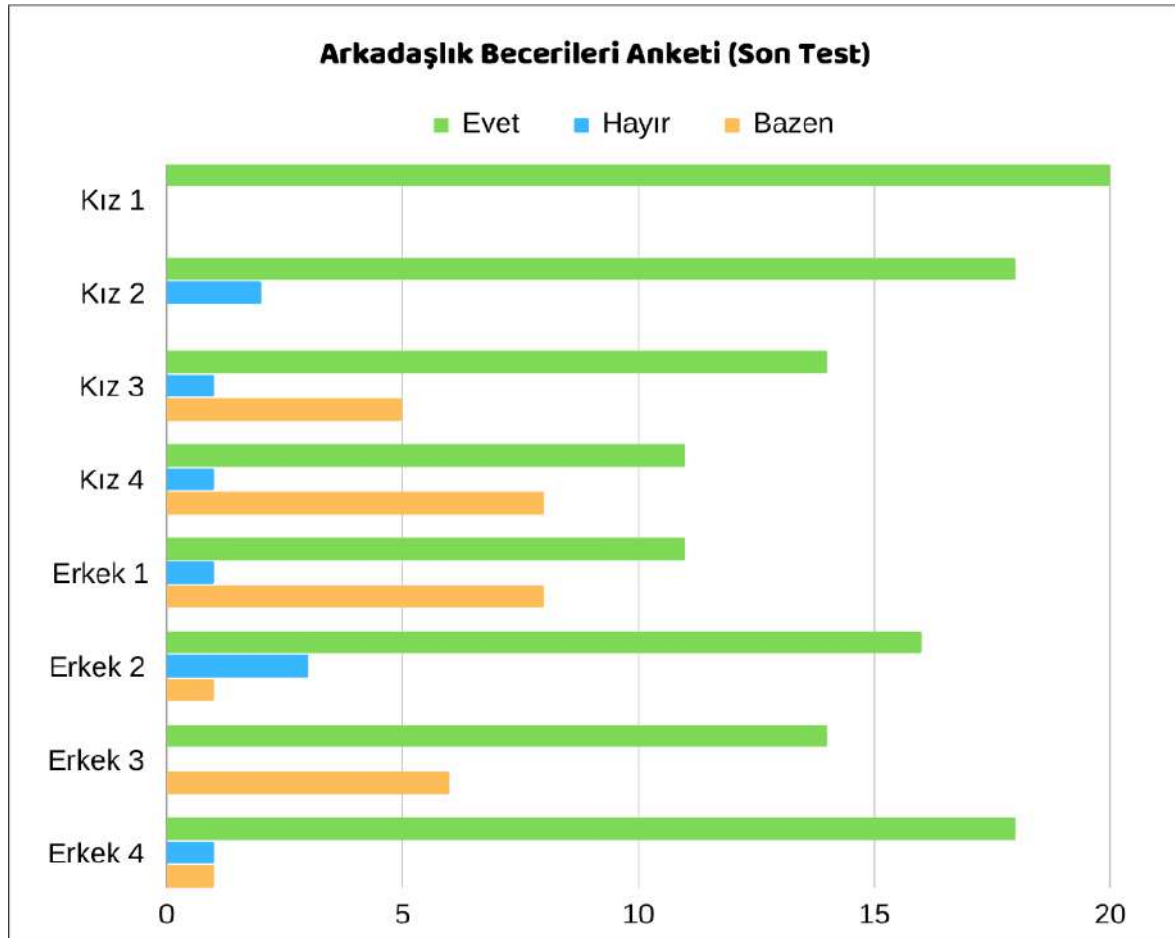

GRAFİK-1

Psikoeğitim çalışmasının sonunda yapılan Arkadaşlık Becerileri Anketi(Form-4) son test değerlendirmesine ilişkin sonuçlar ise Grafik-2’de yer almaktadır. Grafik-2 incelendiğinde öğrencilerin ön test sonuçlarına oranla arkadaşlık becerilerine yönelik kendilerine ilişkin değerlendirmelerinde “Evet” seçeneğine daha çok yöneldikleri ve genel değerlendirmelerinin olumlu yönde ilerlediği söylenebilir. Yalnızca 1 kız öğrenci ve 1 erkek öğrencinin arkadaşlık becerilerine ilişkin kişisel değerlendirmelerinin negatif yönde ilerlediği tespit edilmiştir.

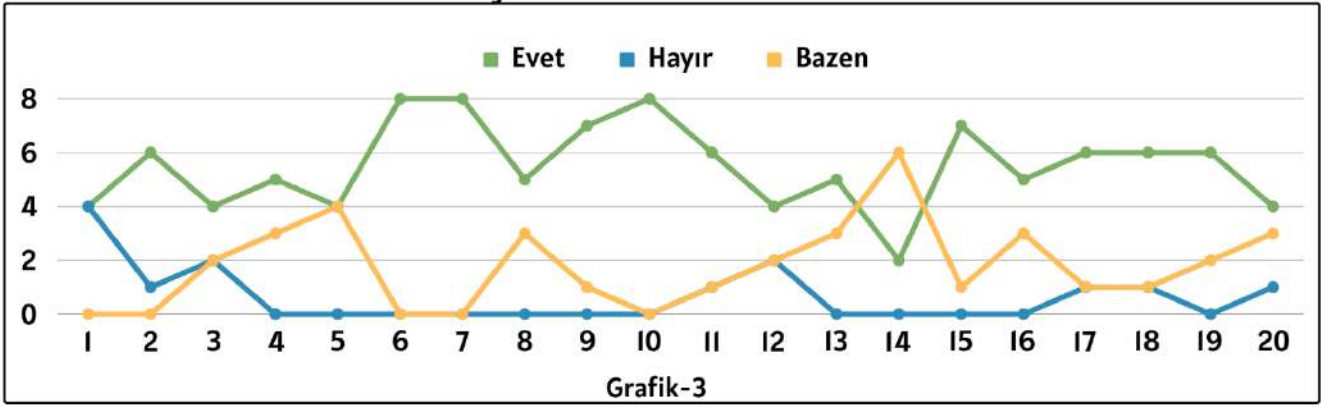
Psikoeğitim çalışmasının başında yapılan ön test sonuçlarında kendilerini arkadaşlarına oranla daha fazla olumlu değerlendiren 1 kız ve 1 erkek öğrencinin puanlarının da son test değerlendirmesinde olumlu yönde ilerlediği Grafik-2’de görülmektedir.

Grafik-1 ve Grafik-2’de yer alan verilerden yola çıkarak ön test sonuçlarına oranla son test değerlendirmesinde kız öğrencilerin verilerinin erkek öğrencilerin verilerinden daha fazla olumlu yönde ilerlediği söylenebilir. Aynı zamanda bu veriler incelendiğinde hem kız öğrencilerin hem de erkek öğrencilerin cevaplarında “Bazen” seçeneğinde daha fazla azalma olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete dayalı değerlendirmelerde son olarak sadece 1 kız öğrencinin son test uygulamasında anket sorularının tamamına “Evet” cevabı verdiği ve kendisini tam anlamıyla arkadaşlık becerileri yönünden olumlu değerlendirdiği ifade edilebilir.

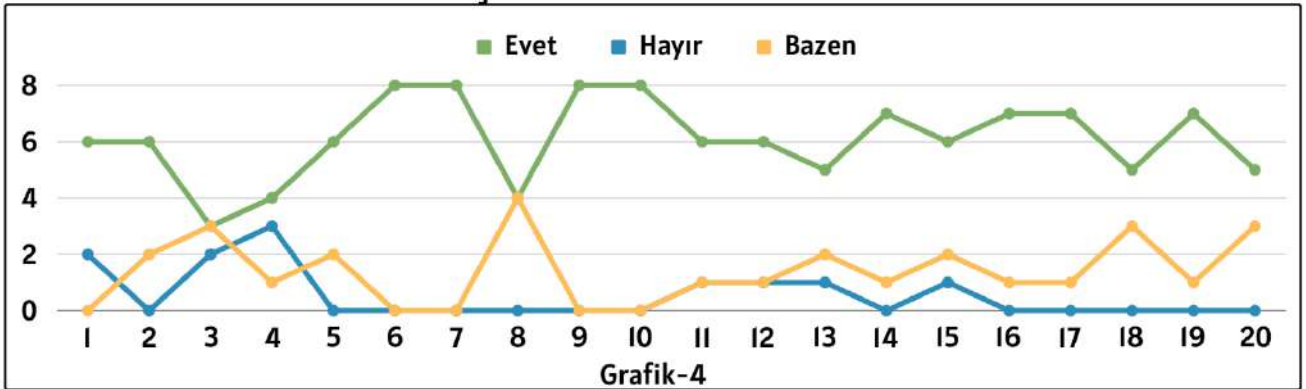
GRAFİK-2

Arkadaşlık Becerileri Anketi Ön Test

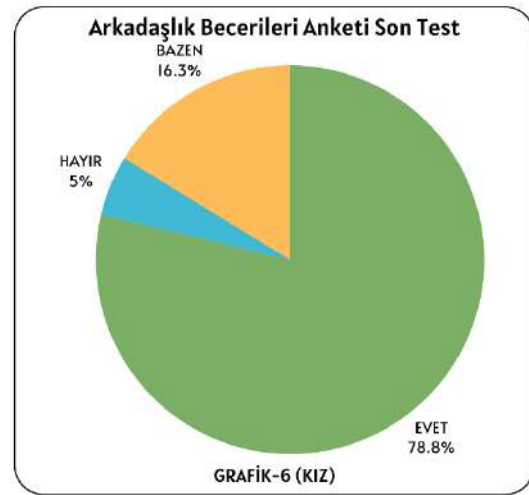
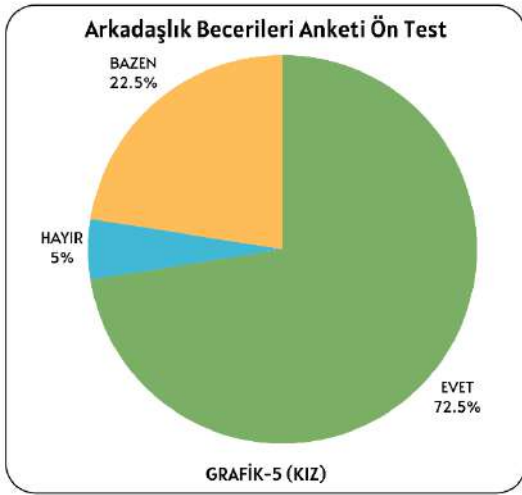

Arkadaşlık becerileri anketi ön test sonuçlarına yönelik madde bazlı değerlendirmeleri içeren sonuçlar Grafik-3'te yer almaktadır. Arkadaşlık Becerileri Anketi ön test sonuçlarında öğrencilerin kendilerine yönelik en fazla olumlu değerlendirmede buldukları maddeler 6,7,9,10 ve 15. maddelerdir. Bu maddeler arkadaşlar arasında nezaket kurallarına uymanın önemini ve arkadaşlarla vakit geçirmeye duyulan ilgiyi içermektedir. Öğrencilerin en kararsız kaldıkları madde 14. Madde olan arkadaşlarının sorunlarını anlayabileceklerine ilişkin değerlendirmelerini içeren maddedir. En fazla olumsuz değerlendirme alan madde ise öğrencilerin arkadaşlarını kendilerinin seçebileceğine yönelik değerlendirmeleri içeren 1. maddedir.

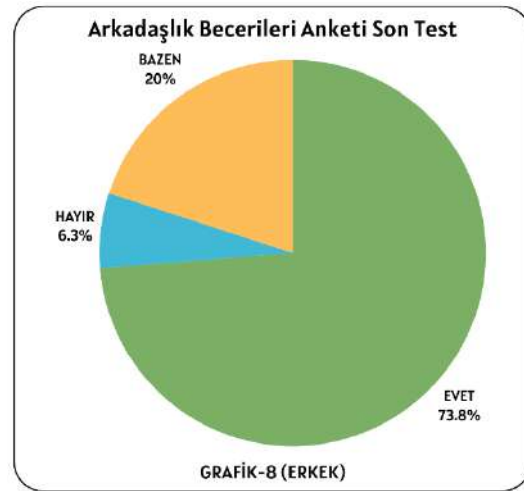
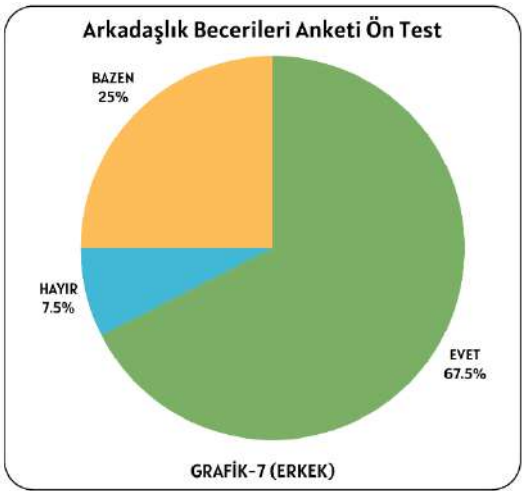
Arkadaşlık Becerileri Anketi Son Test

Arkadaşlık becerileri anketi son test sonuçlarına yönelik madde bazlı değerlendirmeleri içeren sonuçlar ise Grafik-4'te yer almaktadır. Arkadaşlık Becerileri Anketi son test sonuçlarına göre öğrencilerin kendilerine yönelik en fazla olumlu değerlendirme yaptıkları maddeler 6,7,9,10,14,16 ve 19. maddelerdir. Ön test değerlendirmesinden farklı olarak son test sonuçlarında yalnızca 15. maddenin olumlu değerlendirilme sayısında azalma görülmüştür. Bununla beraber 14,16,17 ve 19. maddelerin değerlendirmelerinde ise pozitif yönde bir değişim görülmektedir. Bu maddeler arkadaşlarla sır paylaşmanın sınırlarını, arkadaşlarla vakit geçirmeye olan ilgiyi ve arkadaşlarının sorunlarını anlayabileceklerine ilişkin değerlendirmelerini içeren maddelerdir. Son test değerlendirmesinde öğrencilerin en kararsız oldukları madde 8. madde olmuştur. Bu madde arkadaşlar tarafında sevilip sevilmediğine dair algıları içerir. En fazla olumsuz değerlendirme alan madde ise oyunlara katılma isteğini içeren 4. madde olmuştur.

Cinsiyet faktörü incelendiğinde ise Arkadaşlık Becerileri Anketi Ön Test ve Son Test çalışmalarının sonuçlarından yola çıkarak hazırlanan Grafik-5 ve Grafik-6'da kız öğrencilerin değerlendirmeleri yer almaktadır. Ön test-Son test çalışmaları Grafik-5 ve Grafik-6 üzerinden değerlendirildiğinde psikoeğitim çalışması sonucunda kız öğrencilerde kararsızlığın azaldığı ve kendilerine yönelik olumlu değerlendirmelerin artış gösterdiği söylenebilir. En fazla olumlu değişiklik görülen maddeler 14 ve 16. maddelerdir. Bu maddeler öğrencilerin arkadaşlarının sorunlarını anlayabileceklerine ilişkin değerlendirmeleri ve arkadaşlarla vakit geçirmeye yönelik ilgileri içerir.

Arkadaşlık becerileri anketi Ön test- Son test sonuçlarından yola çıkarak hazırlanan Grafik-7 ve Grafik-8'de ise erkek öğrencilerin verileri yer almaktadır. Bu grafiklerden yola çıkarak erkek öğrencilerde de kız öğrencilerde olduğu gibi olumlu değerlendirmelerin arttığı ve kararsızlığın azaldığı söylenebilir. Erkek öğrencilerde olumlu yönde en fazla değişiklik görülen maddeler ise 14 ve 18. maddeler olmuştur. Bu maddeler arkadaşlarının sorunlarını anlayabileceklerine ilişkin değerlendirmeleri ve arkadaşlar arasında nezaket kurallarına uymanın önemini içerir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç

Sosyal etkileşim, insan hayatının vazgeçilmez bir parçasıdır. Aileden sonra sosyal ilişkilerinin ilk kurulduğu yer okullardır. Akranlar; sağladıkları destek, bakım, güven ve arkadaşlıkla çocukların özgüvenlerini yükseltmektedirler. Bu ilişkiler sayesinde çocuklar sosyal beceriler kazanır ve aidiyet duygusu geliştirirler.

İlkokula devam eden öğrencilerin sosyal becerilerini artırmak ve farkındalıklarını olumlu yönde değiştirmek için öğrencilere arkadaşlık becerileri psikoeğitim programının uygulandığı bu çalışmada, ön test-son test sonuçlarına göre grup rehberliği etkinliklerinin öğrencilerin sosyal becerilerine olumlu şekilde etki ettiği görülmüştür.

Grafik-1’de yer alan ön test sonucuna göre öğrencilerin arkadaşlık becerilerine ilişkin genel değerlendirmelerinin olumlu olduğu görülmektedir. Yapılan son testle kıyaslandığında ön testte verilen cevapların daha ideal benliğe yönelik olduğu ve sahip oldukları becerilere yönelik farkındalıklarının daha düşük olduğu söylenebilir. Ön test ve son test verileri incelendiğinde 1 kız ve 1 erkek öğrencinin sonuçlarında olumsuz ifadelerin arttığı görülmektedir. Psikoeğitim sırasında arkadaşlık ve sosyal beceriler hakkında sahip oldukları yeni bilgiler, akranlarının deneyimleri, davranış provalarıyla kendilerine yönelik farkındalıklarının artmış olabileceği ve kendilerini daha doğru yansıtan cevabı seçmiş oldukları düşünülebilir.

Cinsiyet bazında sonuçlar incelendiğinde hem ön test hem son testte kız öğrencilerin daha olumlu cevaplar verdiği görülmektedir. Kız-erkek toplumsal cinsiyet rollerine bakıldığında kız çocuklarına daha uyumlu roller atfedilirken erkek çocukları daha çok bağımsız davranışlar sergilemesi için teşvik edilir. Toplumda kabul görebilmek için beklentiler yönünde davranılması öğretilen kız çocukları için sosyal ilişkiler daha önemli bir konumdadır ve bu durum başkalarıyla iletişimlerinin daha iyi hale gelmesine sebep olmuş olabilir. İlk çocukluk döneminde cinsiyetler arası dil gelişim farklılıkları da sonuç üzerinde etki edebilir. Gelişim alanında yapılan araştırmalarda erken çocuklukta kızların genellikle dil gelişimi açısından daha hızlı ilerleme kat ettiği görülmektedir. İletişimin temeli olan dil geliştikçe ifade etme gücünü ve karşıdakini anlamayı artırır böylece sosyalleşmeye yetenekleri de gelişmeye başlar. Psikoeğitim sürecine ait bulgular da gelişimsel ve toplumsal sonuçları destekler niteliktedir.

Testin sonuçları değerlendirildiğinde programın amacına ulaştığı söylenebilir. 8 kişilik öğrenci grubundan 6 öğrencinin sonuçlarında olumlu değişimin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Süreç içerisinde de öğrencilerin çoğunun zamanla daha aktif rol almaya başladığı, etkinliklerde gönüllü katılımın arttığı, düşüncelerini daha çok ifade ettiği ve grupla diyalogunun arttığı gözlemlenmiştir. Olumsuz yönde değişen sonuçlara bakıldığında dahi sosyal beceriler artmamış olsa da farkındalık düzeyinin artarak en azından değişim için gerekli ilk adımın atıldığı söylenebilir.

5.2.Öneriler

Programı Uygulayacaklara Öneriler

1. Programın oturum sayısı artırılabilir, böylece öğrencilerin yeni bilgileri davranışa dönüştürerek kalıcı hale getirme ihtimali yükselecektir.
2. Oturumlar arasında yaklaşık 1 hafta olması verilen ev ödevlerinin yapılabilmesi ve öğrencinin gözlem yapabilme fırsatı yakalaması açısından önemlidir. Oturumlar planlanırken tatil dönemleri göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Programın etkililiğinin daha detaylı incelenebilmesi açısından her oturumun sonunda değerlendirme ölçeği uygulanabilir.
4. Programda ilerleme kaydedememiş veya olumsuz yönde değişim göstermiş öğrencilerle bireysel psikolojik danışma yapılmalıdır.
5. Sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde aile bağlarının önemi düşünülerek ailelere yönelik çalışmaların da yapılabilir ya da programa destekleyici bileşen olarak katılabilir.

Ebeveynlere Öneriler

1. Çocuğunuzun sosyalleşme sürecini gözlemleyin. Onu aile ya da evinizin çevresinden akranlarıyla bir araya getirin. Yorum yapmadan, eleştirmeden çocuğunuzun nasıl ilişki kurduğunu, hangi durumlarda nasıl tepki gösterdiğini, kendisini nasıl ifade ettiğini gözlemleyin.
2. Kendi ebeveynlik stilinizin farkına varın. Eğer çocuğunuzun hatalarını kolayca eleştiren, hep daha iyisini bekleyen otoriter bir ebeveyn iseniz çocuğunuz arkadaş bulmada çekingen davranabilir. Bu tip ebeveynlik çocuğunuzun özgüvenini olumsuz etkileyebilir.

3. Anne baba olarak çocuğunuzun duygularına, düşüncelerine saygı gösterin; korku ve kaygılarını eleştirmeyin, böylece çocuğunuz da arkadaş edinirken daha özgüvenli davranacak, kaygılı ve olumsuz tutumlar sergilemeyecektir.
4. Olumsuz duyguları ve zorlu durumlarla başa çıkmak konusunda onlarla yapıcı bir dille konuşun. Küçümseyici veya cezalandırıcı tepkilerden uzak durun.
5. Çocuğunuzu dinleyerek ona rol model olun. Karşısındaki arkadaşını iyi dinlemek; duygularını anladığını ifade etmek, şakacı, aşağılayıcı ya da alaycı bir dil kullanmamak gibi beceriler çocuğunuzun arkadaş edinmesini kolaylaştıracaktır.
6. Çocuklar ilk adımı atmakta zorluk çekebilir. Bu beceri konusunda kendisini geliştirmesi için onu çocuklarla karşılaşabileceği parklara, sahile, oyun alanlarına götürün. Çevresine bakıp kendisi gibi yalnız bir çocuğu seçmesini ve onunla iletişim kurmak için adım atmasını isteyin. Gerekirse ilk birkaç denemede çocuğunuzun yanında olun.
7. Çocuklar bazen yaşıtlarına karşı acımasız olabilir. Bunun nedeni, bizim yetişkin oluncaya kadar geçtiğimiz sosyal deneyimlerden geçmemiş, duygularını yönetme becerisini henüz kazanmamış olmalarıdır. Çocuğunuzun olayı farklı açılardan görebilmesine yardımcı olun. Onunla birlikte her iki taraf için de kabul edilebilir çözümler bulabilme oyunu oynayın. Affedici olmanın, kin tutmaktan daha önemli olduğunu anlatın.
8. Çocuğunuzla arkadaşları, arkadaşlık ilişkileri ve yaptıkları seçimler ile ilgili olarak sohbet edebilirsiniz. Onlara, kendileri için tehlikeli olabilecek ve uygun olmayan durumlardan koruyabilmeyi ve bu gibi durumlarda 'hayır' diyebilmeyi öğretmelisiniz.
9. Çocuklarınıza arkadaş ilişkilerini olumlu yönde etkileyecek hikâyeler okuyabilirsiniz. Eğer sizin için uygunsa eve evcil hayvan alabilirsiniz. Diğer canlılarla, beslediği hayvanı ile empati kurabilen çocuğun bu becerisini akranlarına genellemesi daha kolay olacaktır.
10. Sosyal becerilerinin gelişmesi ve güveninin artması için destek olurken çocuğunuzdan çok büyük adımlar beklemeyin. Çocuğunuzun olumlu davranışlarını mutlaka pekiştirin.
11. Çocuğunuzun iletişim becerilerini geliştirebilecek sessiz sinema, kulaktan kulağa, tabu, sürdürülebilir roman, rüzgar nereye esiyor, aklımdakini bil, haydi anlat oyunu gibi oyunlar oynayın.

KAYNAKÇA

- Aydın, B. (2005).Çocuk ve ergen psikolojisi. (2.Basım). İstanbul: Atlas Yayın.
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: Akran ve romantik ilişkilere genel bakış. Aile ve Toplum. Eğitim-Kültür ve Aile Dergisi. 5 (20),33-44.
- Büyüksahin Çevik, G. (2007). Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve davranışı (Yedinci baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demir, S. (2006). Arkadaşlık becerilerini geliştirmeye dönük grup rehberliği programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyometrik statülerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Demir, Y. (2017). Arkadaşlık İlişkilerini Geliştirmeye Yönelik Grup Rehberliği Etkinliklerinin Ergenlerin Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi. *Journal of Human Sciences*. Sayı 4.
- Ersanlı, K. (2005). Davranışlarımız, gelişim ve öğrenme. Samsun: Eser Ofset Matbaacılık.
- Güner, İ. (2007). *Çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik grup rehberliğinin lise öğrencilerinin saldırganlık ve problem çözme becerileri üzerine etkisi*. (Tez No. 209599) [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=ePX_SaJ0b35Gq45swKG3IPIF_8_QC8SsJR5IXaN1KErVd7ZXGqYs7TJ1GFQqtnSI
- İlhan, T. (Ed.). (2021). *Okul Ortamları İçin Önleyici Psikoeğitim Programları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıç, M. (2013). Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri 1 Çocukluk-Okul. (1.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kılıçcı, Y. (2004). 6-15 yaş öğrencilerinin gelişimsel güçleri ve kişilik gelişimini kolaylaştırma., Y. Kuzgun. (Editör). İlköğretimde Rehberlik. (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kutlu, M. (2017). Arkadaşlık İlişkilerini Geliştirmeye Yönelik Grup Rehberliği Etkinliklerinin Ergenlerin Arkadaşlık İlişkilerine Etkisi. *Journal of Human Sciences*. Sayı 4.

Öztürk, D. (2009). The effects of friendship making skills training with board game on friendship making skills of fourth grade elementary school students. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, N. (2016). Arkadaşlık Becerisi Psiko-Eğitiminin 9-12 Yaş Arası Öğrencilerin Arkadaşlık Niteliğine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Polat, E. (2019). 11-14 Yaş Ortaokul Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri Ve Rekabetçi Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Tekpınar, P. (2010). Gelişimsel olarak arkadaşlık ilişkileri. *Eğitimde Yansımalar*. *Arel Eğitim Kurumları*. 31, 10-13.

Uysaler, H. (2015). Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının üstün zekâlı öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yavuzer, H. (1982). *Çocuk psikolojisi: duygusal ve toplumsal gelişim*. İstanbul: İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yazgan İnanç, B., Bilgin, B., & Kılıç Atıcı, M. (2008). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi (Dördüncü baskı)*. Ankara: Pegem A Akademi.

Yörükoğlu, A. (1989). *Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunları (Altıncı baskı)*. İstanbul: Özgür Yayınları.